

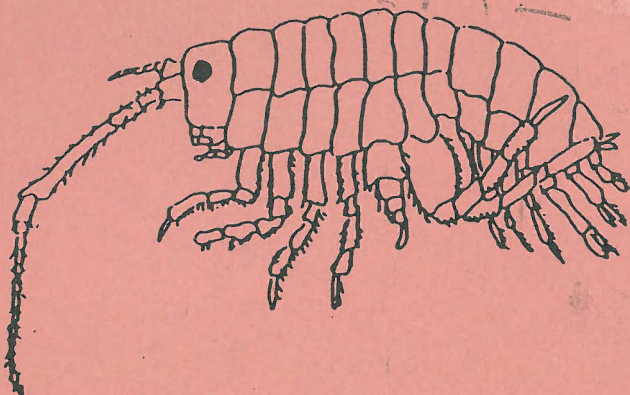
F
Instituut voor Zeewetenschappelijk onderzoek
Institute for Marine Scientific Research

ISSN 0773-3542

Prinses Elisabethlaan 69
8401 Bredene - Belgium - Tel. 059 / 80 37 15

de strandvlo

PERIODIEK VAN 'DE STRANDWERKGROEP'

Verantwoordelijke uitgever :

G. Rappé
Kapelstraat, 3
B-9890 Ursel

Jaargang 6 (2)

juni 1986

Verschijnt driemaandelijks

Periodiek van "De Strandwerkgroep"

Verschijnt driemaandelijks

juni 1986

Voorzitter : A. Annys, Guido Gezellestraat 8, 8400 Oostende.
Tel. 059/70.61.50

Penningmeester : A. Goethaels, Lobelialaan 5, 8400 Oostende.
Tel. 059/80.26.45

Redactie : G. Rappé, Kapelstraat 3, 9890 Ursel.
Tel. 091/74.39.68

Secretaresse : R. Goethaels, Lobelialaan 5, 8400 Oostende.
Tel. 059/80.26.45

Natuurhistorisch Archief : F. Kerckhof, St. Catharinaplein 4,
8400 Oostende.

Leden : S. Beke, Oostende en E. Dumoulin, Knokke-Heist.

Abonnementsprijs : 180 Bfr. Te storten op rek. 001-1091291-20
t.n.v. "De Strandwerkgroep", p/a A. Goethaels (zie hoger).
Buitenlandse leden gebruiken postrek. 000-1493424-12.

Artikels voor volgend nummer binnen vóór 15 augustus !

INHOUD

Een woord van de voorzitter.	25
H. Van den Heuvel. Een aquariumwaarneming : het paren van de zeepok <i>Balanus balanoides</i> (L.).	27
A. Annys. Aanvullingen bij "Echinodermata in bijvangsten van Belgische vissers".	28
R. Vanwalleghem. Philippe Dautzenberg (1849-1935), Belgisch conchylioloog met internationale faam.	31
R. Goethaels. Schelpen van <i>Sepia orbignyana</i> Férussac, 1826 en <i>Sepia elegans</i> (d'Orbigny, 1826).	48
E. Dumoulin. Naar aanleiding van een determinatietabel voor land- en zoetwatermollusken.	50
A. Annys. Krabben (<i>Brachyura</i>) in bijvangsten van Belgische vissers.	60

EEN WOORD VAN DE VOORZITTER.

Sedert een drietal maanden blijkt de Strandwerkgroep uit zijn normale doen. Waar tot voor kort genoeg genomen met een 150-tal leden en enkele bescheiden excursies, waarop meestal dezelfde mensen te zien waren, rijst meer en meer de vraag naar verruiming van de activiteiten en naar buiten toe treden van de vereniging.

Een eerste stap hiertoe werd reeds genomen door de organisatie van de jaarvergadering in samenwerking met verscheidene zusterverenigingen. Het blijft hier niet bij. De Stichting Biologia Maritima uit Nederland nodigde ons reeds uit om deel te nemen aan Twee Bretagnereizen welke in april en september 1987 zouden plaatsgrijpen. Ook onze zustervereniging de Strandwerkge-meenschap Nederland opperde reeds voorstellen in die zin. Het bestuur zit niet stil : nu reeds wordt uitgekeken naar een werkkamp begin 1988 dat ofwel aan de Boulonnais ofwel aan de monding van de Somme zou plaatsgrijpen.

Op de laatste bestuursvergadering bracht één van de leden een voorstel naar voren dat rijp is voor uitwerking : het oprichten van een permanente strandwacht. In de toekomst wordt hierover nog druk gesproken en worden contacten gelegd met onze noorderburen.

Ook op het gebied van publiciteit wil de Strandwerkgroep zich doen gelden. Een vereniging leeft immers met en van zijn leden en veel marien-biologisch geïnteresseerde Vlamingen weten van het bestaan van de SWG nog niet eens af. Er werd daarom besloten om dit jaar een publiciteitscampagne te starten waarvan je reeds onder de vorm van de sticker een voorsmaakje kreeg. Het is echter niet aan het bestuur om duizend stickers aan de man te brengen. Van de kant van de leden kan misschien ook iets gedaan worden. Praat met eventueel geïnteresseerde vrienden over de SWG, probeer stickers aan de man te brengen, hang eventueel een affiche in je school, bedrijf of club. De affiches kunnen op aanvraag bij de penningmeester verkregen worden, evenals de stickers.

Benevens de sticker en de affiche, wordt momenteel druk werk gemaakt van een folder die bedoeld is om in openbare instellingen en scholen te verspreiden. Op 5 april hadden we een bescheiden excursietje waarop de Grasduinen-redacteur voor Vlaanderen Jan Desmet in gezelschap van een fotograaf een reportage voor het gelijknamige maandblad op papier zette. Dit artikel

verschijnt in het julinummer van Grasduinen. Er is trouwens in samenwerking met dit maandblad nog een activiteit voorzien waarover je elders in deze Strandvlo meer kunt lezen.

Zoals je ziet maakt het bestuur werk van de SWG. Misschien zie je ook een interessant project voor je ! Even een briefje en misschien wordt je plan gerealiseerd. Verder rekenen we op je om van de SWG een waardige nationale vereniging te maken.

De voorzitter,
André Annys

EXCURSIEPROGRAMMA

Zaterdag 28 juni : schorren en slikken van het natuurreserveaat De Ijzermonding.

Afspraak : 10.00 uur aan het Mosselkot.

Leiding : G. Rappé.

Zaterdag 26 juli : brakwaterslikken en -schorren van Doel en/of Lillo. In de namiddag kunnen we eventueel fossielen zoeken op de opgespoten terreinen van Kallo.

Afspraak : 10.00 uur aan de kerk van Doel.

Leiding : E. Dumoulin.

Zondag 3 augustus : in samenwerking met het maandblad "Grasduinen" richt de SWG een extra strandexcursie in gedurende het toeristisch hoogseizoen. Deze gaat door te De Panne. Afspraak : 08.00 uur aan het Leopold I monument (op de zeedijk).

Geïnteresseerde niet-SWG-leden dienen wel te bellen of te schrijven naar Grasduinen redacteur Jan Desmet, Postbus 37, 8000 Brugge (tel. 050/31.72.00). Breng vrienden en kennissen mee !

Zondag 31 augustus : snorkelexcursie naar de Grevelingen.

Afspraak : om 10.00 uur aan de kerk van Scharendijke.

Hoe je daar geraakt lees je op blz. 30.

Leiding : A. Annys.

Zaterdag 20 september : gansedaguitstap naar de Boulonnais.

Afspraak : 07.30 uur op de markt van Audresselles.

Leiding : G. Rappé.

EEN AQUARIUMWAARNEMING : HET PAREN VAN DE ZEEPOK *BALANUS BALANOIDES* (L.).

H. VAN DEN HEUVEL

Op 18 mei '85 was ik bezig bepaalde zaken in mijn aquarium te fotograferen, toen een zeepok zo vriendelijk was mij te tonen hoe lang zijn penis wel was. Ik liet er geen gras over groeien en legde de activiteiten van het bronstige individu vast op de gevoelige plaat, om ze later eventueel aan het nageslacht te kunnen tonen.

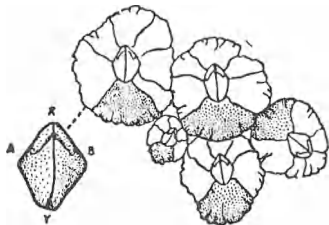
De waarneming is als volgt te beschrijven : het diertje staakt het waaiëren en een orgaan, dat best te vergelijken is met een "vechttentakel" van een zeeanjer, komt te voorschijn en tast met het uiteinde de omgeving af. Bij andere zeepokken wordt even "aangeklopt", tot iemand is gevonden die de rol van vrouwtje wil spelen, en zo vriendelijk is hem (de penis) binnen te laten. Na aan zijn drang om mee te werken aan de instandhouding van de soort voldaan te hebben, wordt het orgaan recht naar boven gestoken, en terwijl het uiteinde begint te krullen, weer naar binnen getrokken. Daarna herbegint het waaiëren. Korte tijd later volgt een heropvoering van het scenario. Na enkele malen is de weg voldoende gekend en het orgaan trekt zonder dralen recht op de "pokvrouw" af.

Alhoewel de diertjes hermafrodit zijn, en naar believen van geslacht zouden kunnen wisselen, leek het er op dat beiden best tevreden waren met de rolverdeling, want een ommekeer werd niet waargenomen.

Technische gegevens.

Aquariumtemperatuur : 14° C.

Materiaal : een tros mosselen, begroeid met zeepokken, werd op 18/5 's morgens van een golfbreker genomen en in een gekoeld zeeaquarium gebracht.

L. De Banninghestraat, 9
2060 Merksem

Balanus balanoides (L.)
(uit Barrett & Yonge, 1977)

AANVULLINGEN BIJ "ECHINODERMATA IN BIJVANGSTEN VAN BELGISCHE VISSERS".

A. ANNYS

Het vorige artikel was nog maar pas verschenen of enkele Zeebrugse schepen brachten reeds nieuwe *Echinodermata* aan wal. Het betrof twee *Asteroidae* en één *Echinoidae*.

De eerste zeester staat bekend onder de naam "Negenvoeter" ofte *Solaster endeca* (L.) (fig. 1). Het is één van onze mooiste zeesterren. Tot vóór het verschijnen van De Strandvlo 5(3) was dit dier door mij nog niet waargenomen. In latere vangsten werd het regelmatig aangevoerd. Zoals de Nederlandse naam doet uitschijnen bezit het dier negen armen (het zijn er althans meestal 9 of 10, maar er bestaat een variatie in armenaantal gaande van 7 tot 13). De kleur op de dorsale zijde is diep purper, terwijl de ventrale zijde veel lichter gekleurd is. Mortensen (1927, p. 115) beschrijft de kleur als "uniform yellowish-red or faintly violet" terwijl hij in een voetnoot schrijft: "at the Atlantic coasts of N.-America it is usually dark purple". Bij Koehler (1921) is van deze soort geen spoor te bekennen.

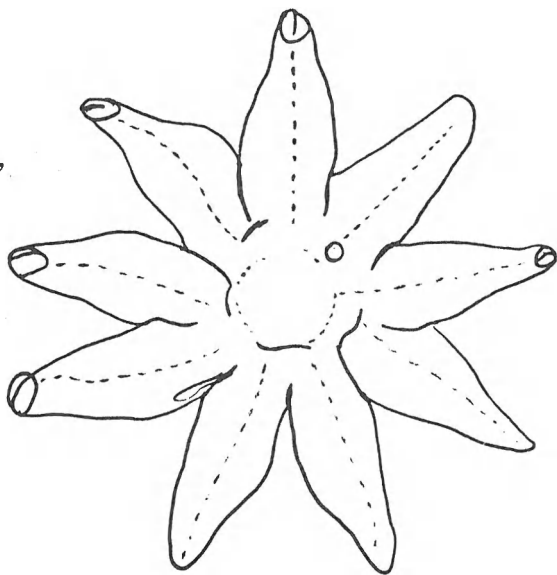

Fig. 1. *Solaster endeca* (L.)

Een tweede soort welke aangevoerd werd is *Hippasteria phrygiana* (Parelius) (fig. 2). De aangevoerde exemplaren waren allen van een beduidende grootte. Het grootste exemplaar bedroeg zelfs 21.5 cm terwijl Mortensen (1927, p. 88) als maximumgrootte 20 cm opgeeft. Het dier is eerder zeldzaam en was slechts bekend uit enkele oudere vangsten. Het is

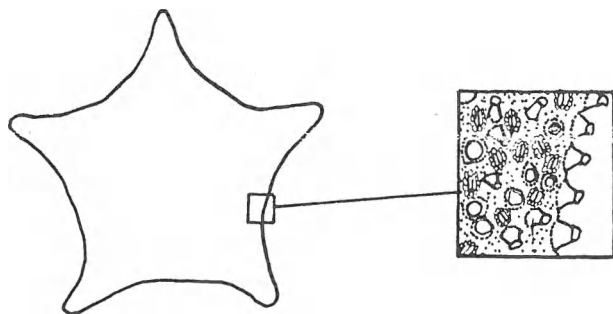

Fig. 2. Hippasteria phrygiana (Parelius)

een prachtige soort bezet met dorsale platen van variërende grootte. De pedicellaria zijn zeer groot en bevinden zich zowel op dorsale als ventrale zijde tussen de steekels, waarvan deze op de dorsale zijde meer uitgesproken zijn.

De vertegenwoordiger van de klasse van de *Echinoidae* werd

aangevoerd door een Oostendse garnalenvisser en is voor strandlopers zoals wij een oude bekende. Het gaat immers over de Hartegel *Echinocardium cordatum* (Pennant), een soort die regelmatig op de westkust na storm is te vinden.

Tenslotte wens ik hier nog een oudere vangst te vermelden die ergens op mijn zolder in een vergeten hoekje in een doos opgeborgen zat. Het gaat om *Spatangus raschi* Lovén. Ik had het exemplaar enkele jaren terug via wijlen Robert Van Outryve verkregen maar het als een monstrositeit van *Spatangus purpureus* O.F. Müller beschouwd. Bij bestudering van de *Spatangidae* heb ik het terug opgedoekt en eens grondig bekeken. Het bleek inderdaad om *S. raschi* Lovén te gaan. Het werd jaren geleden aangevoerd door Oostendse vissers, maar de visgrond is niet meer bekend. *S. raschi* Lovén kan van *S. purpureus* O.F. Müller in de eerste plaats onderscheiden worden door de algemene vorm van het skelet. De eerste soort heeft een veel hogere rugzijde dan de tweede, die eerder afgeplat is. Een tweede determinatiekenmerk betreft de anale fasciole. Fascioles zijn de donkere banden die bij *Spatangidae* over het skelet lopen (bij *Echinocardium cordatum* (Pennant) b.v. zijn deze zeer uitgesproken). Figuur 3 laat het onderscheid zien bij de anale fasciole van de twee *Spatangus*-soorten.

Tevens wil ik hier nogmaals een oproep doen om vooral slangsterren te bewaren en deze eventueel aan mij door te sturen.

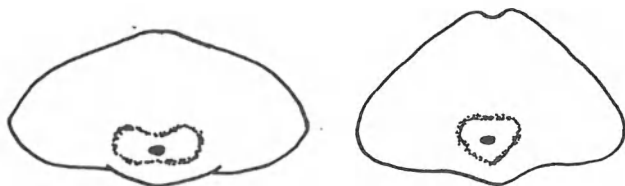

Fig. 3. Achteraanzicht van Spatangus purpureus (links) en Spatangus raschi met anus en anale fasciole.

Literatuur.

Koehler, R., 1921. Faune de France. Tome I : Echinodermes.- Office central de faunistique, Paris, 210 pp.

Mortensen, Th., 1927. Handbook of the Echinoderms of the British Isles.- Reprint 1977 W. Backhuys, Rotterdam, 471 pp.

Guido Gezellestraat, 8
8400 Oostende

* * *

Zaterdag 25 oktober : strandexcursie naar Oostduinkerke.

Afspraak : 09.30 uur aan de tramhalte Duinpark.

Leiding : F. Kerckhof.

Zondag 23 november : nader te bepalen binnenhuisactiviteit.

Afspraak : 08.30 uur in de jeugdhoeve "De Ploate".

Zaterdag 27 december : eindejaarsexcursie naar het strand van

De Panne.

Leiding : R. Goethaels.

* * *

Hoe geraak je in Scharendijke om te kunnen deelnemen aan de excursie van 31 augustus ?

- 1). met de veerboot Breskens-Vlissingen (vertrek 08.25 uur) - vervolgens neem je het eindje autostrade rechtsweg van Vlissingen richting Goes - vóór Goes linksaf afslaan richting Colijnsplaat/Zierikzee - steeds de rechte baan aanhouden, aan de Katscheveer steek je de Zandkreek over (brug) en rijd je door tot aan de Oosterscheldebrug - na betaald te hebben steek je die over en rijd je tot Zierikzee - daar linksaf tot Serooskerke of Brouwershaven en zo naar Scharendijke.
- 2). ga je met de overzet Perkpolder-Kruiningen (vertrek 08.30 uur), dan neem je vanuit Kruiningen het stukje autostrade richting Goes - je verlaat de autostrade door linksaf naar Goes af te slaan - vanuit Goes richting Colijnsplaat/Zierikzee volgen - rest zoals hierboven.
- 3). vanuit Antwerpen kun je via Bergen op Zoom en Steenberghe, waar je links af slaat richting Zierikzee, direct Schouwen-Duiveland bereiken. Daar de be-wijzering Brouwershaven volgen om zo Scharendijke te bereiken.

Zie ook het kaartje op blz. 47.

PHILIPPE DAUTZENBERG (1849-1935), BELGISCHE CONCHYLIO- LOOG MET INTERNATIONALE FAAM.

R. VANWALLEGHEM

Philippe Dautzenberg werd geboren te Ixelles, Brussel op 20 december 1849. Zijn vader, Jean-Michel, was van Nederlandse afkomst, uitgever van Nederlandstalige literatuur en schreef zelf poëzie. In zijn geboorteplaats Heerlen (Nederlands Limburg) werd ter zijner ere een monument opgericht en in Brussel werd een straat naar hem genoemd.

De jonge Philippe deed zijn studies aan het Koninklijk Atheneum te Brussel, en begon zich reeds zeer vroeg voor schelpen te interesseren. Hij werd hierbij gesteund door Jules Colbeau, één der stichters van de Société Malacologique de Belgique. In deze periode waren het vooral de Belgische land- en zoetwatermolusken die zijn aandacht trokken.

In 1872 huwde hij te Parijs Marie-Gabrielle-Julie Braquenié, afkomstig uit een familie van textiel-industriëlen. Uit dit huwelijk werden 12 kinderen geboren. Alhoewel Dautzenberg het grootste deel van zijn leven in Frankrijk doorbracht, verzaakte hij nooit aan de Belgische nationaliteit.

Philippe Dautzenberg was lid van verschillende wetenschappelijke en artistieke verenigingen. Hij genoot een welverdiende achting. Enkele auteurs (Lamy, 1935; Duchamps, 1982) vermelden onderscheidingen die hem te beurt vielen :

- 1892 : verkozen tot voorzitter van de Société Zoologique de France.
- 1899 : co-directeur van de Journal de Conchyliologie.
- 1903 : verkozen tot voorzitter van de Société Malacologique de Belgique.
- 1913 : erelid van de Conchological Society of Great Britain and Ireland.
- 1914 : ere-voorzitter van de Société Zoologique de France.
- 1917 : de Cuvierprijs toegekend door L'Institut de France (Académie des Sciences).

Bovendien was hij Officier in de Leopoldsorde, Ridder van het Légion d'Honneur en Officier in de Orde van Saint-Charles de Monaco.

Dautzenberg was verzamelaar van het allerhoogste niveau

PHILIPPE DAUTZENBERG
(1849 - 1935)

en zijn collectie was beroemd voor een groot aantal zeldzaamheden. Reeds in 1914 bevatte zijn verzameling niet minder dan 30.000 verschillende soorten recente mollusken. Opmerkelijk waren zijn *Conus gloriamaris*, *Cypraea valentia*, *Cypraea venusta*, *Voluta mamilla*, *Voluta hednalli*, *Spondylus regius*, *Pleurotomaria beyrichii*, ... (1). In die tijd was Dautzenberg veruit Europa's meest hoogstaande verzamelaar : "Heir to a fortune in the carpet industry he could afford to spend a great deal of money on shells and conchological literature. A born collector, Dautzenberg accumulated specimens with a zeal and discernment rarely equalled ... The British collector J.R. le B. Tomlin described him as the 'greatest private collector', tribute indeed from a man whose own collection was enormous" (Dance, 1966). Dautzenberg verzamelde ook allerlei afwijkende exemplaren, monstrositeiten, abnormaal linksgewonden schelpen (publicatie in 1914), enz.. Hij bezat ook een reeks melanistische- en gerostreerde cowries uit Nieuw Caledonië (2).

De wetenschappelijke waarde van de Dautzenbergcollectie ligt echter niet alleen bij deze zeldzame soorten of abnormale exemplaren, maar vooral bij het groot aantal individuen die hij van vele soorten wist samen te brengen : juvenielen, vorm- en kleurvariëteiten, exemplaren van verschillende vindplaatsen, biotopen, enz.. Terecht schreef Gilson het volgende : "Dautzenberg a été parmi les tout premiers systématiciens à comprendre la nécessité des grands nombres et l'intérêt de l'étude des variations grandement conduite : l'abondance des spécimens, la richesse en variétés originaires de localités bien déterminées et la bonne documentation donnent à son admirable collection un caractère hautement scientifique et en font un trésor d'une valeur inestimable" (Bull. Soc. Zool. France, XLVIII, 1923, p. 42).

Uniek was ook zijn malacologische bibliotheek die nagevoeg compleet was. Naast volledige reeksen zoölogische periodieken bezat hij ook zeer grote zeldzaamheden : de Universal Conchologist (Martyn, 1784), Museum Calonnianum (Hwass, 1797), Museum Boltenianum (Roding, 1798), de Catalogus van Davila (1767) met

-
- (1) veel "zeldzame" soorten uit die tijd zijn voor de hedendaagse verzamelaar in meer of mindere mate courant geworden.
 - (2) deze afwijkende *Cypraeas* worden nu nog altijd fel gezocht. Over de oorzaak van deze aberrantie bestaat nog heel wat discussie.

vermelding van de prijzen bij de verkoop van dit cabinet, het manuscript over de collectie Abbé de Crillon met met de hand getekende en gekleurde platen, American Conchology (Tryon, 1862), de werken van Gould (1838-42) over de mollusken van Amerika, enz..

Gedurende een halve eeuw (1881-1933) heeft Dautzenberg heel wat zelf gepubliceerd. Zijn publicaties varieerden van korte nota's tot belangrijke lijvige werken, dikwijls voortreffelijk geïllustreerd. Hij hechtte zeer veel belang aan een exacte terminologie. Van 1904 tot 1924 was hij trouwens lid van de Internationale Commissie voor Zoölogische Nomenclatuur.

Best gekend is zonder twijfel zijn "Mollusques marins du Roussillon" (1882-1898) met als co-auteurs E. Bucquoy en G. Dollfus. Gedurende 16 jaar verscheen dit werk in regelmatige afleveringen, met goed bruikbare fotografische platen (een paar jaar geleden verschenen deze platen trouwens in herdruk). Andere prachtige werken kwamen tot stand bij de wetenschappelijke campagnes van de Prins van Monaco.

Dautzenberg publiceerde ook over niet-Europese mollusken, o.a. over de mariene soorten van West-Afrika, Madagascar, Nieuw-Caledonië en de Tuamotu Archipel. Tesamen met A. Bavay bestudeerde hij de land- en zoetwaterschelpen van Indo-China. Hij zou onvolledig geweest zijn had hij ook de fossiele mollusken niet aangepakt : tesamen met G. Dollfus publiceerde hij o.a. een monografie over de tweekleppigen uit het Mioceen van het Loire-bekken.

Het zou wraakroepend geweest zijn indien het levenswerk van deze veelzijdige man na zijn dood -zoals het meermalen gebeurt- in de vergeethoek ging verdwijnen. Gelukkig kwamen de collectie en de bibliotheek terecht in het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen te Brussel. Terecht mag men over deze verzameling trots zijn !

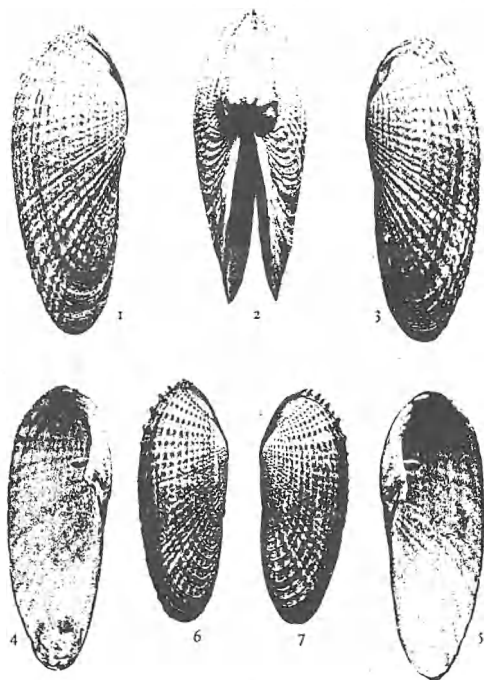
Literatuur.

- Dance, S.P., 1966. Shellcollecting - an illustrated history.- Faber & Faber, London, 344 pp.
- Duchamps, R., 1982. Notes historiques sur la malacologie en Belgique.- Inf. Soc. belg. Malac., sér. 10, no. 1-4 : 5-50.
- Lamy, Ed., 1935. Nécrologie - Philippe Dautzenberg (1849-1935).- Extrait Journ. Conch., LXXIX, pp. 183-203.

MOLLUSQUES MARINS DU ROUSSILLON

TOME II. Pélécypodes.

PLANCHE 88

1. 2. 3. 4. 5. *Barnea candida* Linné. — Middelkerke.
6. 7. » » » Roussillon.

Bucquoy, Dautzenberg & G. Dollfus.

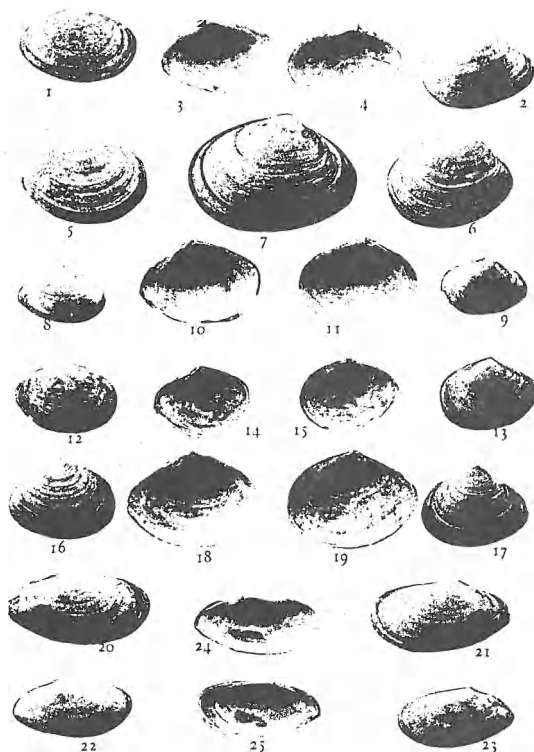
Plaat 88 van de "Roussillon" (originele editie, april 1896 - verkleind).

Afb. 1-5 : Barnea candida (L.) van Middelkerke.

MOLLUSQUES MARINS DU ROUSSILLON

TOME II. Pélécypodes.

PLANCHE 97

1. 2. 3. 4.	<i>Synthesmya alba</i> Wood.	Croisic.
5. 6.	» var. <i>curta</i> Jeffreys.	Middelkerke.
7.	» var. <i>major</i> Recluz.	Écosse.
8. 9.	» var. <i>apasa</i> de Gregorio.	Patras.
10. 11.	» » » »	Roussillon.
12. 13. 14. 15.	» <i>ovata</i> Philippi.	Id.
16. 17. 18. 19.	» var. <i>subrostrata</i> P. Fischer	Pouliguen.
20. 21. 22. 23. 24. 25.	» <i>prismatica</i> (Laskey) Montagu.	Croisic.

Bucquoy, Dautzenberg & G. Dollfus.

Plaat 97 van de "Roussillon" (originele editie, oktober 1898 - verkleind)

Afb. 5-6 : Abra alba (Wood) van Middelkerke.

Volledige lijst van de publicaties van Dautzenberg, zoals verschenen in zijn nécrologie door Lamy (1935).

1881. Liste des coquilles recueillies à Cannes par MM. E. et Ad. Dollfus. *Feuille Jeunes Natur.*, 11e ann., pp. 117-121.
- 1882-1886. Les Mollusques marins du Roussillon [En collab. avec E. Bucquoy et G. DOLLFUS], t. I : Gastéropodes, 570 p., 66 pl.
1883. Liste de coquilles du golfe de Gabès. *Journal de Conchyliologie*, XXXI, pp. 289-330.
1886. Nouvelle liste de coquilles de Cannes. *Feuille Jeunes Natur.* 16e ann., pp. 127-130.
- 1886-1887. Etude préliminaire des coquilles fossiles des faluns de la Touraine [En collab. avec G. DOLLFUS]. *Feuille Jeunes Natur.*, 16e ann., pp. 77-80, 92-96, 101-105, 138-143 ; 17e ann., pp. 21-25, 33-36.
1886. Note sur l'*Addisonia lateralis* Requier. *J. de C.*, XXXIV, pp. 203-208.
- 1887-1898. Les Mollusques marins du Roussillon [En collab. avec E. Bucquoy et G. DOLLFUS], t. II : Pélécy-podes, 884 p., 99 pl.
1887. Description d'espèces nouvelles du Tonkin et observations sur quelques autres Mollusques de la même région [En collab. avec le Baron L. d'HAMONVILLE]. *J. de C.*, XXXV, pp. 213-225, pl. VIII.
1887. Description de deux espèces nouvelles du Tonkin [En collaboration avec le baron L. d'HAMONVILLE]. *Ibid.*, p. 301-303.
1887. Une excursion malacologique à Saint-Lunaire (Ille-et-Vilaine) et aux environs de cette localité. *Bull. Soc. Etudes Scient. Paris*, 9e ann., 27 p.
1888. Descriptions de coquilles nouvelles des faluns de la Touraine [En collab. avec G. DOLLFUS]. *J. de C.*, XXXVI, pp. 243-269, pl. XI-XII.
1889. De la présence d'un Spondyle à Madère. *Bull. Soc. Zool. France*, XIV, p. 92.
1889. Contribution à la faune malacologique des îles Açores : *Rés. camp. scient. P^{ce} de Monaco*, fasc. I, 112 p., 4 pl.
1890. Mollusques recueillis au Congo par M. E. Dupont entre l'embouchure du fleuve et le confluent du Kassai. *Bull. Acad. R. Belgique*, 3e s., t. XX, pp. 566-579, pl. I-III.
1890. Récoltes malacologiques de M. le Capitaine Em. Dorr dans le Haut-Sénégal et le Soudan Français de 1886 à 1889. *Mém. Soc. Zool. France*, III, pp. 123-135, pl. I.
1890. Récoltes malacologiques de M. l'Abbé Culliéret aux îles Canaries et au Sénégal en janvier et février 1890. *Ibid.*, pp. 147-168, pl. II.

1891. Voyage de la goëlette « Melita » aux Canaries et au Sénégal, 1889-1890 : Mollusques Testacés. *Mém. Soc. Zool. France*, IV, pp. 16-65, pl. III.
1891. Campagne scientifique du yacht l' « Hirondelle » en 1886 : Contribution à la faune malacologique du Golfe de Gascogne. *Ibid.*, pp. 604-619, pl. XVI-XVII.
1891. Catalogue des Mollusques marins recueillis dans la baie du Pouliguen. *Feuille Jeunes Natural.*, 21e ann., pp. 24-28.
1892. Description d'un *Perideris* nouveau provenant du Dahomey. *J. de C.*, XL, p. 297.
1892. Description d'une espèce nouvelle du genre *Chama* provenant des côtes Océaniques de France. *Bull. Soc. Sc. Nat. Ouest France*, 2e ann., pp. 133-135.
1893. Liste des Mollusques marins recueillis à Granville et à Saint-Pair. *J. de C.*, XLI, pp. 16-30.
1895. Description d'un *Perideris* nouveau provenant du Dahomey. *Ibid.*, pp. 33-34, pl. I.
1893. Description d'une nouvelle espèce du genre *Littorina* provenant des côtes de la Tunisie. *Ibid.*, pp. 35-36, pl. I.
1893. Description d'un Mollusque nouveau provenant du Congo Français. *Ibid.*, p. 50.
1893. Mollusques nouveaux recueillis au Tonkin par M. le Capitaine Dorr. *Ibid.*, pp. 157-165, pl. VII-VIII.
1893. Description d'un Mollusque nouveau provenant du Congo Français. *Ibid.*, pp. 166-167, pl. VIII.
1893. Contribution à la faune malacologique des îles Séchelles : Récoltes de MM. Ch. Alluaud, A. Fauvel et Philibert. *Bull. Soc. Zool. France*, XVIII, pp. 78-84.
1893. A propos de nomenclature : Réponse à M. le D^r Ch. Girard. *Ibid.*, pp. 232-234.
1894. Récolte malacologique de M. Ch. Alluaud aux environs de Diego-Suarez en 1893. *J. de C.*, XLII, pp. 89-112, pl. III-IV.
1894. Description d'un Hélicéen nouveau provenant de la côte Occidentale du Maroc. *Bull. Soc. Zool. France*, XIX, p. 17.
1894. Mollusques marins de Saint-Jean de Luz. *Mém. Soc. Zool. France*, VII, pp. 235-236.
1894. Mollusques recueillis à Saint-Jean-de-Luz et à Guéthary. *Feuille Jeunes Natur.*, 25e ann., pp. 27-30.
1894. Liste des Mollusques terrestres et fluviatiles recueillis par Th. Barrois en Palestine et en Syrie. *Revue Biol. Nord France*, VI, pp. 329-353.
1895. Révision des espèces actuellement connues du genre *Geotrochatella*. *J. de C.*, XLIII, pp. 19-26, pl. V.
1895. Description d'une nouvelle espèce de *Modiola* provenant du littoral occidental de la France. *Feuille Jeunes Natur.*, 25e ann., pp. 97-99, pl. I.
1895. De l'existence du genre *Berthelinia* Crosse à l'époque actuelle. *Bull. Soc. Zool. France*, XX, pp. 37-38.

1895. Campagne de la « Melita », 1892 : Mollusques recueillis sur les côtes de la Tunisie et de l'Algérie. *Mém. Soc. Zool. France*, VIII, pp. 363-373.
1895. Liste de Mollusques marins provenant des îles Glorieuses. *Bull. Soc. Sc. Nat. Ouest France*, 5e ann., pp. 99-121, pl. III.
1896. Description de deux espèces nouvelles de *Bulimulus*. *J. de C.*, XLIV, pp. 222-225, pl. VII.
1896. Du nom spécifique qu'il convient d'attribuer au *Corbula* qui caractérise les sables de Merxem [En collab. avec G. DOLLFUS]. *Bull. Soc. R. Malac. Belgique*, t. XXXI, pp. XIV-XVII.
1896. Du nom à adopter pour la grande Terebratule du Pliocène inférieur d'Anvers [En collab. avec G. DOLLFUS]. *Ibid.*, pp. XVIII-XIX.
1896. Mollusques testacés recueillis dans les serres du Muséum. *Bull. Mus. hist. nat. Paris*, II, p. 28.
1896. Recherches zoologiques dans les serres du Muséum de Paris : Mollusques. *Feuille Jeunes Natur.*, 26e ann., p. 114.
1896. Liste de Mollusques du Chili. *Actes Soc. Scient. Chili*, VI, pp. LXIV-LXVII.
1896. Description d'une nouvelle espèce de *Chlamys* des faluns de l'Anjou [En collab. avec G. DOLLFUS]. *Bull. Soc. Sc. Nat. Ouest France*, 6e ann., pp. 1-3, pl. I.
1896. Campagnes scientifiques du Prince de Monaco. Dragages effectués par l'« Hirondelle » et la « Princesse Alice », 1888-1895. Gastéropodes [En collab. avec H. FISCHER]. *Mém. Soc. Zool. France*, IX, pp. 395-498, pl. XV-XXII.
1897. Campagnes scientifiques du Prince de Monaco. Diagnoses d'espèces nouvelles de Pélécy-podes [En collab. avec H. FISCHER]. *Bull. Soc. Zool. France*, XXII, pp. 22-31.
1897. Campagnes scientifiques du Prince de Monaco. Diagnoses d'espèces nouvelles appartenant aux genres *Scalaria* et *Mathildia* [En collab. avec E. DE BOURY]. *Ibid.*, pp. 31-33, pl. II.
1897. Campagnes scientifiques du Prince de Monaco. Diagnoses d'espèces nouvelles de Gastéropodes [En collab. avec H. FISCHER]. *Ibid.*, pp. 37-45.
1897. Campagnes scientifiques du Prince de Monaco. Mollusques appartenant à la famille des *Scalidæ* et au genre *Mathildia* [En collab. avec E. DE BOURY]. *Ibid.*, X, pp. 62-74, pl. II.
1897. Campagnes scientifiques du Prince de Monaco. Gastéropodes et Pélécy-podes [En collab. avec H. FISCHER]. *Ibid.*, X, pp. 189-234, pl. III-VII.
1897. Atlas de poche des Coquilles des côtes de France (Manche, Océan, Méditerranée) communes, pittoresques ou comestibles. *Bibliothèque de poche du Naturaliste*, Paris.

1898. Coup d'œil sur la faune malacologique du département de la Loire-Inférieure : Mollusques. *Nantes et la Loire-Inférieure* (Ouvrage publié à l'occasion du Congrès de l'A. F. A. S., Nantes, 1898), 23 p.
1898. Note sur le *Pleurotomaria Beyrichi* [En collab. avec H. FISCHER]. *J. de C.*, XLVI, pp. 218-224, pl. XI.
1899. Description de coquilles nouvelles de l'Indo-Chine [En collab. avec A. BAVAY]. *J. de C.*, XLVII, pp. 28-55, pl. I.-III.
1899. Observations sur quelques Mollusques du lac Tanganyka recueillis par le R. P. Guillemé et descriptions de formes nouvelles [En collab. avec le Lt-Colonel H. MARTEL]. *Ibid.*, pp. 163-181, pl. VIII.
1899. Sur quelques coquilles fossiles nouvelles ou mal connues des faluns de la Touraine [En collab. avec G. DOLLFUS]. *Ibid.*, pp. 198-222, pl. IX.
1899. Description de coquilles nouvelles de l'Indo-Chine (suite) [En collab. avec A. BAVAY]. *Ibid.*, pp. 275-296, pl. XII.
1899. Nécrologie : G. Rouast, E. Pépratx. *Ibid.*, pp. 72-73.
1899. Description d'un Mollusque nouveau [En collab. avec H. FISCHER]. *Bull. Soc. Zool. France*, XXIV, pp. 207-209.
1899. Contribution à la faune malacologique de Sumatra (récoltes de M. J.-L. Weyers). *Ann. Sc. R. Malac. Belgique*, XXXIV, 26 p., pl. I-II.
1899. Description d'une nouvelle espèce d'*Achatina*, provenant du Haut-Congo. *Ibid.*, pp. 27-28.
1900. Description d'une espèce nouvelle appartenant au genre *Hemicardium*. *J. de C.*, XLVIII, pp. 5-8, pl. I.
1900. Nécrologie : G. Vincent, baron d'Hamonville. *Ibid.*, pp. 98 et 100.
1900. Description d'une espèce nouvelle du genre *Cyrena*, provenant des Nouvelles Hébrides. *Ibid.*, pp. 105-108, pl. V.
1900. Diagnoses de coquilles nouvelles de l'Indo-Chine (2e suite) [En collab. avec A. BAVAY]. *Ibid.*, pp. 108-122.
1900. Diagnose d'une nouvelle espèce d'*Unio* provenant de l'Indo-Chine. *Ibid.*, p. 429.
1900. Description de coquilles nouvelles de l'Indo-Chine (2e suite) [En collab. avec A. BAVAY]. *Ibid.*, pp. 435-460, pl. IX-XI.
1900. Rectifications de nomenclature [En collab. avec H. FISCHER]. *Ibid.*, pp. 460-461.
1900. Faunule malacologique des environs de Saint-Malo [En collab. avec P. Durouchoux]. *Feuille Jeunes Natur.*, 30e ann., pp. 39-62.
1900. Croisières du yacht « Chazalie » dans l'Atlantique : Mollusques. *Mém. Soc. Zool. France*, t. XIII, pp. 145-265, pl. IX-X.
1901. Description de deux *Unio* et d'un *Corbicula* nouveaux, provenant de l'Indo-Chine [En collab. avec A. BAVAY]. *J. de C.*, XLIX, pp. 5-9, pl. I.

1901. Note sur le *Voluta (Mamillana) mamilla* Gray. *Ibid.*, pp. 10-11, pl. II.
1901. Découverte du *Tympanotomus lignitarum* Eichw. dans le miocène du Bolderberg en Belgique [En collab. avec G. DOLLFUS]. *Ibid.*, pp. 33-34.
1901. Nécrologie : E.-L. Layard, H. Drouet, A. Milne-Edwards, J.-H. Graive, D. Guestier, M.-E. de Sélys-Longchamps. *Ibid.*, pp. 67-75.
1901. Diagnoses de deux Bulimulidés nouveaux provenant du Pérou. *Ibid.*, pp. 131-132.
1901. Description de deux Bulimulidés nouveaux provenant du Pérou. *Ibid.*, pp. 213-214, pl. VIII.
1901. Description d'un Bulimidé nouveau provenant de la Nouvelle-Calédonie [En collab. avec J. BERNIER]. *Ibid.*, pp. 215-216, pl. VII.
1901. Sur deux déformations observées chez des *Placostylus* de la Nouvelle-Calédonie. *Ibid.*, pp. 217-218, pl. VII.
1901. Nouvelle liste des Pélécy-podes et des Brachiopodes fossiles du Miocène moyen du Nord-Ouest de la France [En collab. avec G. DOLLFUS]. *Ibid.*, pp. 229-280.
1901. Descriptions de coquilles nouvelles provenant de la Nouvelle-Calédonie. *Ibid.*, pp. 299-302, pl. VIII.
1901. Descriptions de coquilles nouvelles rapportées du Pérou par M. Baer. *Ibid.*, pp. 306-313, pl. IX.
1901. Sur une nouvelle variété de *Chlamys opercularis*. *Ibid.*, p. 340.
1901. Description de trois Mollusques nouveaux provenant de l'Etat indépendant du Congo. *Ann. Soc. R. Malac. Belgique*, XXXVI, pp. 3-7, pl. I.
1902. Révision des *Cypræidæ* de la Nouvelle-Calédonie. *J. de C.*, L, pp. 291-384, pl. VII.
1902. Observations sur quelques Mollusques rapportés par M. Ch. Alluaud du Sud de Madagascar. *Bull. Soc. Zool. France*, XXVII, pp. 196-199.
- 1902-1920. Conchyliologie du Miocène moyen du bassin de la Loire : Pélécy-podes. [En collab. avec G. DOLLFUS]. *Mém. Soc. Géol. France*, t. X, pp. 1-106; t. XI, pp. 107-162; t. XIV, pp. 163-241; t. XVI, pp. 241-296; t. XX, pp. 297-378; t. XXII, pp. 379-500, 41 planches.
1902. Description de Mollusques nouveaux provenant de l'île Obi (Moluques). *Le Naturaliste*, 24e ann., pp. 247-248.
1902. Mission scientifique au Mexique et dans l'Amérique Centrale : Etudes sur les Mollusques terrestres et fluviatiles par P. Fischer et H. Grosse : 17e livraison [En collab. avec H. FISCHER], 74 p., 6 pl.
1903. Contribution à la faune malacologique terrestre et d'eau douce des îles Obi et Iolo. *J. de C.*, LI, pp. 5-19, pl. I.
1903. Nécrologie : A. Hyatt, O. Collett, J. Cooper, A. Wetherby. *Ibid.*, pp. 94-96.

1903. Description de coquilles nouvelles de l'Indo-Chine (3e suite)
[En collab. avec A. BAVAY]. *Ibid.*, pp. 201-236, pl. VII-XI.
1903. Récolte malacologique de M. Weyers dans le sultanat de
Sambas (Bornéo). *Ann. Soc. R. Zool. et Malac. Belgique*,
XXXVIII, pp. 3-8.
1904. Mission Pavie, Indo-Chine, 1879-1895 : Catalogue des Mol-
lusques terrestres et fluviatiles de l'Indo-Chine orientale,
cités jusqu'à ce jour [En collab. avec H. FISCHER], pp.
386-450.
1904. Nécrologie : R. Rossiter. *J. de C.*, LII, pp. 94-96.
1904. Etudes critiques sur la nomenclature avec examen des
genres *Pectunculus* et *Glycymeris* [En collab. avec G.
DOLLFUS]. *Ibid.*, pp. 109-122.
1904. Description d'un *Amussium* nouveau dragué par le « Si-
boga » dans la mer de Célèbes. *Ibid.*, pp. 207-211.
1904. Variations et cas tératologiques chez le *Murex brandaris*
Linné. *Ibid.*, pp. 285-287, pl. VIII.
1904. Observation sur le genre *Vaucheria* Pallary. *Bull. Soc.*
Zool. France, XXIX, p. 211.
1905. Nécrologie : A. Locard. *J. de C.*, LIII, pp. 82-83.
1905. Liste des Mollusques récoltés par M. le Capitaine de Fré-
gate Blaise au Tonkin, et description d'espèces nouvelles
[En collab. avec H. FISCHER]. *Ibid.*, pp. 85-234, pl. III-VI.
1905. Liste des Mollusques récoltés par M. H. Mansuy en Indo-
Chine et au Yunnan et description d'espèces nouvelles
[En collab. avec H. FISCHER]. *Ibid.*, pp. 343-471, pl. VIII-X.
1905. Nécrologie : F.-P. Marrat. *Ibid.*, p. 484.
1906. Liste de coquilles marines d'Ambodifoutra (côte Est de
Sainte-Marie de Madagascar). *J. de C.*, LIV, pp. 27-29.
1906. Sur l'identité du grand Cône du Pleistocène Méditerranéen
et du *C. testudinarius* Hwass. *Ibid.*, pp. 30-32.
1906. Nécrologie : H.-A. Madoulé. *Ibid.*, p. 75.
1906. Contribution à la faune malacologique de l'Indo-Chine [En
collab. avec H. FISCHER]. *Ibid.*, pp. 145-226, pl. V-VII.
1906. Description d'une nouvelle espèce terrestre Néo-Calédo-
nienne. *Ibid.*, pp. 257-259, pl. VIII.
1906. De la présence d'un *Cypræa vinosa* Gmelin dans une sépul-
ture franco-mérovingienne. *Ibid.*, pp. 260-262, et *Bull.*
Soc. Acad. Boulogne-sur-Mer, t. VII, pp. 1-3.
1906. Sur quelques déformations chez des *Cypræa* de la Nouvelle-
Calédonie. *J. de C.*, LIV, pp. 263-266, pl. IX.
1906. Fiches paléontologiques : *Pecten solarium* Lk., *Ostrea so-*
nora DeFr., *Pecten recisus* DeFr. [En collab. avec G. DOLL-
FUS]. *Paleontologia Universalis*.
1906. Supplément à la faune malacologique des environs de
Saint-Malo [En collab. avec P. DUROUCHOUX]. *Feuille*
Jeunes Natur., 36e ann., pp. 39-45, 53-60, 73-77.
1906. Mollusques provenant des dragages effectués à l'Ouest de
l'Afrique pendant les campagnes scientifiques du Prince

- de Monaco. *Rés. camp. scient. P^{re} de Monaco*, fasc. XXXII, 126 p., 5 pl.
1907. Description de coquilles nouvelles de diverses provenances et de quelques cas tératologiques. *J. de C.*, LV, pp. 327-341, pl. IV-VI.
1907. Description d'une espèce nouvelle du Pliocène inférieur Algérien [En collab. avec le G^{ral} DE LAMOTHE]. *Ibid.*, pp. 358-360.
1907. Les gîtes fossilifères des marnes Plaisanciennes du Sahel d'Alger : Catalogue des Mollusques qu'ils renferment [En collab. avec le G^{ral} DE LAMOTHE]. *Bull. Soc. Géol. France*, 4e s., t. VII, pp. 481-505.
1908. Récolte malacologique de M. Ch. Alluaud en Afrique orientale (1903-1904). *J. de C.*, LVI, pp. 1-34, pl. I-II.
1908. *Helix Chabri* Michaud (emend.) monstr. *sinistrorsum* nov. *Ibid.*, p. 119.
1908. Liste des Mollusques récoltés par M. Mansuy en Indo-Chine et description d'espèces nouvelles. II [En collab. avec H. FISCHER]. *Ibid.*, pp. 169, pl. IV-VIII.
1908. Molluscorum terrestrium Tonkinorum diagnoses [En collab. avec A. BAVAY]. *Ibid.*, pp. 229-251.
1908. Additions et rectifications [En collab. avec H. FISCHER]. *Ibid.*, p. 252.
1908. Description d'une espèce nouvelle de Brachiopode du Pliocène Algérien. *Ibid.*, pp. 271-272, pl. XI.
1908. Nécrologie : S. Brusina. *Ibid.*, pp. 292-294.
1909. Sur quelques cas tératologiques. *J. de C.*, LVII, pp. 39-41, pl. I.
1909. Description de coquilles nouvelles de l'Indo-Chine (4e suite) [En collab. avec A. BAVAY]. *Ibid.*, pp. 81-105, pl. II-III.
1909. Description de coquilles nouvelles de l'Indo-Chine (5e suite) [En collab. avec A. BAVAY]. *Ibid.*, pp. 163-206, pl. IV-VIII.
1909. Additions et rectifications. *Ibid.*, p. 259.
1909. Nécrologie : Ed. Claudon. *Ibid.*, pp. 271-272.
1909. Description de coquilles nouvelles de l'Indo-Chine (6e suite) [En collab. avec A. BAVAY]. *Ibid.*, pp. 278-288, pl. IX-XI.
1909. Sur les Mollusques marins provenant des campagnes scientifiques de M. A. Gruvel en Afrique occidentale, 1906-1909. *C. R. Acad. Sc.*, t. 149, pp. 745-746.
1910. Contribution à la faune malacologique de l'Afrique occidentale. *Actes Soc. Linn. Bordeaux*, t. LXIV, pp. 1-174, pl. I-IV.
1910. Duc d'Orléans : Campagne arctique de 1907 : Mollusques et Brachiopodes [En collab. avec H. FISCHER]. Fasc. de 30 pages. Bruxelles.
1910. Contributions à la faune fluviatile de l'Extrême-Orient

- (Chine et Indo-Chine) [En collab. avec A. BAVAY]. *J. de C.*, LVIII, pp. 1-21, pl. I-I^{bis}.
1910. Liste de coquilles recueillies par le R. P. Aubin dans l'île de Rua-Sura (Archipel Salomon) en 1909. *Ibid.*, pp. 24-33.
1910. Contributions à la faune malacologique Méditerranéenne. *Ibid.*, pp. 205-211.
1910. Déformations chez quelques Mollusques Pulmonés. *Ibid.*, pp. 312-316.
1910. Liste de coquilles marines provenant de l'île Halmahera (Djilolo). *Bull. Inst. Océanogr.*, n° 161, 4 p.
1911. Mollusques et Brachiopodes recueillis en 1908 par la mission Bénard dans les mers du Nord [En collab. avec H. FISCHER]. *Bull. Mus. hist. nat. Paris*, XVII, pp. 143-146.
1911. Mollusques et Brachiopodes recueillis en 1908 par la mission Bénard dans les mers du Nord (Nouvelle-Zemble, Mer de Barents, Mer Blanche, Océan Glacial, Norvège, Mer du Nord) [En collab. avec H. FISCHER]. *J. de C.*, LIX, pp. 1-51, pl. I.
1911. A propos du « Gasar » d'Adanson. *Ibid.*, pp. 52-54.
1911. Liste des Mollusques rapportés de la Nouvelle-Zemble par M. Serge Ivanoff. *Ibid.*, pp. 297-310.
1912. Description de coquilles nouvelles de l'Indo-Chine (7e suite) [En collab. avec A. BAVAY]. *J. de C.*, LX, pp. 1-54, pl. I-VI.
1912. A propos de la loi de priorité. *Ibid.*, pp. 138-140.
1912. Nécrologie : Mme la C^{ste} P. Lecoindre, Cst R. Bédome, Dr P. Godet, A. Granger, P. de Septenville. *Ibid.*, pp. 356-361.
1912. La faunule conchyliologique marine de Paris-Plage (Pas-de-Calais). *Feuille Jeune Natur.*, 42e ann., pp. 113-114.
1912. Mollusques provenant des campagnes de l'« Hirondelle » et de la « Princesse Alice » dans les mers du Nord [En collab. avec H. FISCHER]. *Rés. camp. scient. P^{ee} de Monaco*, fasc. XXXVII, 630 p., 11 pl.
1912. Sur les Mollusques marins provenant de la campagne scientifique de M. A. Gruvel en Afrique occidentale, 1910-1911. *C. R. Acad. Sciences*, t. 154, pp. 1641-1642.
1912. Mission Gruvel sur la côte occidentale d'Afrique (1909-1910) : Mollusques marins. *Ann. Institut Océanogr.*, t. V, fasc. III, pp. 1-111, pl. I-III.
1912. Les Lamellibranches de l'Expédition du « Siboga » : I. Pectinidés [En collab. avec A. BAVAY]. *Uitkomsten of Zool. Bot. Oceanogr. en Geol. Gebied « Siboga »*, 1899-1900, 41 p., pl. XXVII-XXVIII.
1913. Les Pleurotomidés de la Nouvelle-Calédonie et de ses dépen-

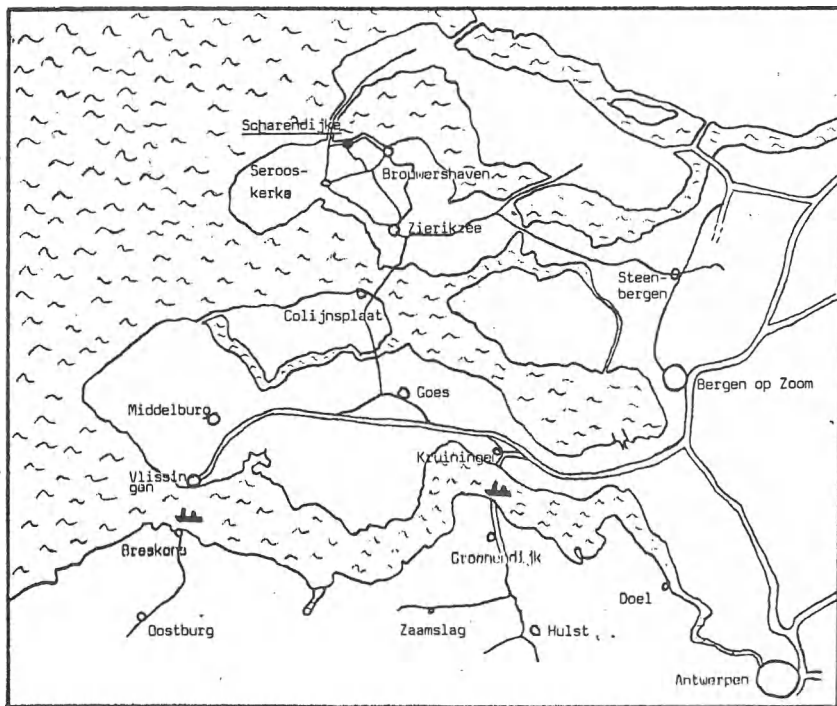
- dances [En collab. avec L.-J. BOUGE]. *J. de C.*, LXI, pp. 123-214.
1913. Sur quelques types de Garidés de la collection de Lamarck existant au Muséum de Paris [En collab. avec H. FISCHER]. *Ibid.*, pp. 215-228, pl. VI-VII.
1913. Sur quelques types de Garidés de Lamarck [En collab. avec H. FISCHER]. *Bull. Mus. hist. nat. Paris*, XIX, pp. 484-487.
- 1913-14. Les Mollusques de la baie de Saint-Malo [En collab. avec P. DUROUCHOUX]. *Feuille Jeunes Natur.*, 43e et 44e ann., suppl., pp. 1-64, pl. I-IV.
1914. Sinistrorsités et dextrorsités tératologiques. *Bull. Soc. Zool. France*, t. XXXIX, pp. 50-60.
1914. Récoltes malacologiques du Dr J. Bequaert dans le Congo Belge [En collab. avec L. GERMAIN]. *Revue Zool. Afric.*, vol. IV, fasc. I, pp. 1-73, pl. I-IV. Bruxelles.
1915. Etude sur le *Littorina obtusata* et ses variations [En collab. avec H. FISCHER]. *J. de C.*, LXII, pp. 87-128, pl. II-IV.
1915. Description de coquilles nouvelles de l'Indo-Chine (8e suite) [En collab. avec A. BAVAY]. *Ibid.*, pp. 147-153, pl. V.
1915. Description de deux Mollusques nouveaux provenant du Thibet. *Ibid.*, pp. 154-157, pl. V.
1915. Description d'un *Macularia* nouveau provenant du Maroc. *Ibid.*, pp. 158-160.
1917. Nécrologie : Henri Fischer [En collab. avec Ed. LAMY]. *Ibid.*, pp. 179-196.
1917. Liste des Mollusques marins récoltés en 1915-1916 par M. Georges Lecointre sur le littoral occidental du Maroc. *J. de C.*, LXIII, pp. 63-70.
1917. A propos de l'« Universal Conchologist » de Thomas Martyn. *Ibid.*, pp. 148-152.
1920. Nécrologie : M.-M. Schepman. *J. de C.*, LXIV, p. 345.
1920. Faunule malacologique marine du Val-André (Côtes-du-Nord). *J. de C.*, LXV, pp. 41-70.
1920. Description d'une nouvelle espèce d'*Oleacina* provenant du Chiriqui. *Ibid.*, pp. 327-329, pl. VI.
1920. Description d'une espèce nouvelle de *Trivia*. *Ibid.*, pp. 330-331, pl. VI.
1920. Cas tératologiques chez quelques Gastéropodes. *Ibid.*, pp. 332-334.
1921. Liste des Mollusques marins récoltés par Henri Fischer à Lovrana (Istrie) [En collab. avec P.-H. FISCHER]. *J. de C.*, LXVI, pp. 162-167.
1921. Contribution à la faune malacologique du Cameroun. *Revue Zool. Afric.*, IX, pp. 87-192, pl. VI. Bruxelles.

1922. Mitridés de la Nouvelle-Calédonie et de ses dépendances [En collab. avec L.-J. BOUGE]. *J. de C.*, LXVII, pp. 83-159 et 179-259, pl. II.
1922. Description d'un Eulimidé nouveau provenant de Lifou *Ibid.*, pp. 260-261, pl. II.
1923. Mollusques terrestres de la Nouvelle-Calédonie et des îles Loyalty, in : F. Sarasin et J. Roux, *Nova Caledonia, Zoology*, vol. II, pp. 135-156.
1923. Liste préliminaire des Mollusques marins de Madagascar et description de deux espèces nouvelles. *J. de C.*, LXVIII, pp. 21-74.
1924. Description d'un Hélicéen fossile du Maroc [En collab. avec G. DOLFFUS]. *Ibid.*, pp. 151-152, pl. IX.
1924. Coquilles trouvées dans le gisement préhistorique de l'île Houat (Morbihan) [En collab. avec P.-H. FISCHER]. *Ibid.*, pp. 155-157.
1924. Nécrologie : J.-G. Hidalgo. *Ibid.*, pp. 168-170.
1925. Mollusques nouveaux provenant des croisières du Prince de Monaco. *Bull. Inst. Océanogr.*, n° 457, pp. 1-12.
1925. Les Mollusques marins du Finistère et en particulier de la région de Roscoff [En collab. avec P.-H. FISCHER]. *Travaux Stat. Biol. Roscoff*, fasc. 3, 180 p.
1926. Sur un fossile nouveau du Tertiaire Africain (*Ceratodes niameyensis*) [En collab. avec G. DOLFFUS]. *J. de C.*, LXIX, pp. 225-228.
1926. Nécrologie : P. Géret, Y. Hirase. *Ibid.*, pp. 76 et 190.
1927. Olividés de la Nouvelle-Calédonie et de ses dépendances. *J. de C.*, LXXI, pp. 1-72 et 103-147.
1927. Nécrologie : H. Martel. *Ibid.*, pp. 401-403.
1927. Mollusca marina testacea, in Th. Monod, Contribution à l'étude de la faune du Cameroun. *Faune des Colonies Françaises*, t. I, pp. 483-522.
1927. Mollusques provenant des campagnes scientifiques du Prince de Monaco dans l'Océan Atlantique et dans le Golfe de Gascogne. *Rés. camp. scient. P^{ce} de Monaco*, fasc. LXXII, 400 p., 9 pl.
1928. Description d'un Hélicéen nouveau de Madagascar. *J. de C.*, LXXII, pp. 215-219.
1928. Nécrologie : Marquis de Monterosato, Ch. Hedley. *Ibid.*, pp. 69-74.
1929. Contribution à l'étude de la faune de Madagascar : Mollusca marina testacea. *Faune des Colonies Françaises*, t. III, fasc. 4, pp. 321-636, pl. IV-VII.
1930. Les planches de coquilles du R. P. Barrelier [En collab. avec G. DOLFFUS]. *J. de C.*, LXXIV, pp. 297-307, 6 pl.

1932. Mollusques testacés marins de Madagascar : Supplément.
J. de C., LXXVI, pp. 5-119, pl. I.
1932. Les Mollusques de Fabius Columna [En collab. avec G.
 DOLLFUS]. *Ibid.*, pp. 283-333, 15 pl.
1932. Nécrologie : Major Paul Dupuis. *Ibid.*, pp. 136-138.
1933. Les Mollusques testacés marins des Etablissements Fran-
 çais de l'Océanie [En collab. avec J.-L. BOUGE]. *J. de C.*,
 LXXVII, pp. 41-108, 145-326, 351-469.
1933. Récolte malacologique au Spitzberg [En collab. avec P.-H.
 FISCHER]. *Ibid.*, pp. 109-113.

Frère Orbanstraat, 59
 8400 Oostende

* * *

SCHELLEN VAN *SEPIA ORBIGNYANA* FERUSSAC, 1826 EN *SEPIA ELEGANS* (D'ORBIGNY, 1826).

R. GOETHAELS

Op 25 januari 1986 was de vloedlijn aan de Halve Maan te Oostende bijzonder interessant. Ze lag bezaaid met allerlei wieren waaronder : Riemwier *Himanthalia elongata* (L.), Hauwwier *Halidrys siliquosa* (L.), Blaaswier *Fucus vesiculosus* L., Knotswier *Ascophyllum nodosum* (L.) en Japans bessenwier *Sargassum muticum* (Yendo). Ook waren opvallend veel eikapsels aangespoeld : 5 van de Hondshaai *Scyliorhinus canicula* (L.), 1 van de Stekelrog *Raja clavata* L. en 1 van de Blonde rog *Raja brachyura* Lafont. De Eendemossels *Lepas anatifera* L. en *Lepas pectinata* Spengler waren ook vertegenwoordigd in de vloedlijn. Maar de interessantste vondsten waren volgens mij toch de roze inktvisschelpjes van *Sepia orbignyana* Férussac die in groten getale voorkwamen.

Tussen de schellen van de Gewone zeekat *Sepia officinalis* L. merkte ik enkele rugschilden op die een rozige kleur hadden : namelijk de schellen van *Sepia orbignyana* Férussac. Ik verzamelde + 25 exemplaren, waarvan er 7 compleet waren -bij de meeste was het rostrum, d.i. de schuin afstaande spijkervormige punt aan het onderende van de schelp, afgebroken. Het grootste exemplaar mat 100 X 32 mm (Lacourt & Huwae (1981) geven als afmeting voor *S. orbignyana* Férussac 100 X 30). De andere waren kleiner. *S. orbignyana* Férussac komt waarschijnlijk niet levend voor in de Noordzee, maar schellen zijn soms wel te vinden op onze stranden. Als de schilden aanspoelen (vooral in het najaar) vinden we meestal meerdere exemplaren.

Die keer was niet de eerste maal dat ik *S. orbignyana* Férussac vond. Reeds in september 1985 was er een kleine invasie (een 10-tal exemplaren). Toen ik de schellen van januari vergeleek met die van september, merkte ik een schildje op dat er opvallend anders uitzag : het had dezelfde roze kleur, maar met langs de rand een gelig periostracum en een smalle stevige zoom, de achterzijde was naar binnen gebogen, dorsaal was er een rechtopstaande kam. Dit exemplaar determineerde ik als *Sepia elegans* (d'Orbigny). Guido Rappé bevestigde dit. Het schelpje was ook veel kleiner : 56 X 16 (Lacourt & Huwae (1981) geven "tot 70 mm maar meestal kleiner" op). Kenmerkend voor *S. elegans*

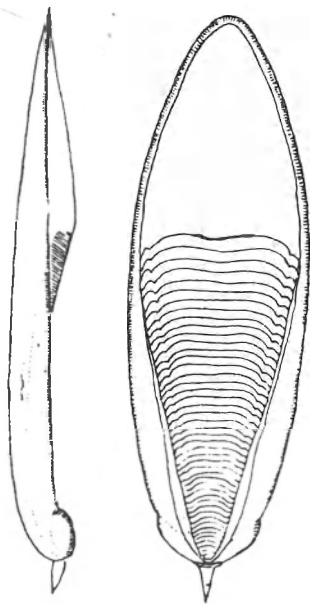
(d'Orbigny) is een torenvormig chitoneus kapje, maar dit kapje ontbreekt echter meestal bij aangespoelde schelpen (ook bij het ex. dat ik vond). *S. elegans* (d'Orbigny) wordt niet regelmatig aan onze kusten gevonden. Toch ontdekte ik in het Vogelasiel van Oostende nog een exemplaar van deze soort (Westende, VII-1983) dat echter verkeerd gedetermineerd was. Ook fragmenten die ik in september en januari vond zouden afkomstig kunnen zijn van *S. elegans* (d'Orbigny), maar dat ben ik echter niet helemaal zeker.

Misschien komen *S. orbignyana* Férussac en *S. elegans* (d'Orbigny) toch regelmatig voor aan onze kust, maar zien wij deze schilden over het hoofd.

Literatuur.

Lacourt, A.W. & P.H.M. Huwae, 1981. De inktvissen (Cephalopoda) van de Nederlandse kust.- Wet. Meded. K.N.N.V., 145 : 1-32.

Lobelialaan, 5
8400 Oostende

Sepia orbignyana Férussac
(uit Lacourt & Huwae, 1981)

NAAR AANLEIDING VAN EEN DETERMINATIETABEL VOOR LAND- EN ZOETWATERMOLLUSKEN.

E. DUMOULIN

Halfweg '85 verscheen van de hand(en) van R. Devriese en Th. Warmoes een werkje over de land- en zoetwatermollusken van het Benelux-gebied. Het is een uitgave van de Jeugdbond voor Natuurstudie en Milieubescherming (JNM) en is opgevat als een praktische determineertabel met van de meeste soorten een afbeelding. Naast de echte land- en zoetwaterschelpen zijn in het boekje ook karakteristieke schorre- en brakwaterslakjes opgenomen. Omdat met name deze soorten in SWG-kringen de nodige aandacht krijgen vond ik het interessant om hetgeen de auteurs over deze soorten te berde brengen eens grondig door te lichten. Over de algemene aanpak van de publicatie -die ikzelf eenvoudig gezegd goed vinden en het terrestrisch-, limnisch-molluskengedeelte zal ik hier niet uitweiden, maar verwijs ik liever naar o.a. Backeljau (1985).

Nog meer dan in de "systematische lijst" van Van Goethem (1984) hanteren Devriese & Warmoes (D & W) de Nederlandse benaming van de soorten. Daarbij worden tevens enkele nieuwe namen voorgesteld. Omdat het belang van een Nederlandse naam voor een organisme echter niet zomaar te verwaarlozen is wil ik daar in onderstaand betoog ook wat dieper op ingaan.

De volgende species worden van naderbij beschouwd :

Peringia ulvae (Pennant)

De plaatsing van de soort in het genus *Hydrobia* Hartman of *Peringia* Paladilhe wisselt al naar gelang de opvatting van de auteur. Iets meer over de Nederlandse naam van het schelpje. De species *P. ulvae* (Pennant), *H. ventrosa* (Montagu), *S. stagnorum* (Gmelin) en *H. neglecta* Muus hebben alle vier het woord "wadslakje" in hun naam verwerkt staan. Om specifiek *P. ulvae* (Pennant) aan te duiden en alle verwarring uit te sluiten lijkt het mij aan te bevelen om het bijvoeglijk naamwoord "gewoon" te introduceren. I.p.v. Wadslakje wordt het dan Gewoon wadslakje.

Hydrobia ventrosa (Montagu)

Als er één geslacht is dat om opheldering vraagt is het wel dat van de Wadslakjes. In de tabel wordt daar aan tegemoet

gekomen, maar toch blijft een en ander nog verwarring zaaien zoals het volgende illustreert. Centraal op blz. 108 staan drie afbeeldingen, het opschrift erbij luidt : "*H. stagnorum* (Gmelin) of *H. ventrosa* (Montagu)". Geen expliciete aanduiding dus van een soort, maar het openlaten van mogelijkheden. Mijn opvatting over de figuren is de volgende : het linkse ex. is een *H. ventrosa* (Montagu), het middelste specimen is een dubieuze tekening (die vermoedelijk *H. ventrosa* (Montagu) moet afbeelden, maar even goed een "slanke vorm" van *P. jenkinsi* (Smith) zou kunnen zijn) en het rechtse, dat mij het meest lijkt te refereren naar *S. stagnorum* (Gmelin).

Een belangrijk morfologisch kenmerk, dat de mondrand partiëtaal bij *H. ventrosa* (Montagu) de laatste omgang over slechts een korte afstand of soms bijna niet raakt, ontbreekt in de tabel.

D & W stellen een nieuwe naam voor : Buikige wadslak (waarom niet Buikig wadslakje zoals in de index staat ?). We zitten echter nog met een reeks oudere benamingen, meer bepaald : Opgezwollen wadslakje, Opgezwollen drijfhorentje, Moerasdrijfhorentje en Drijfhorentje, die echter zowel op deze soort als op *S. stagnorum* (Gmelin) betrekking kunnen hebben. De ervaring heeft geleerd dat, als we het in de omgang willen hebben over de *Hydrobiidae* van het brakke en/of mariene milieu, we altijd spreken van Wadslakjes. De benaming Drijfhorentjes (of, op specifiek niveau dan, een daarmee samengestelde naam) wordt, voor zover ik weet, niet gebruikt. Een nieuwe naam invoeren voor *H. ventrosa* (Montagu) lijkt mij echter volledig uit den boze. Ik stel daarom voor de al bestaande naam Opgezwollen wadslakje (wat meteen iets zegt over de vorm van het schelpje en tevens de band met de Wadslakjes aangeeft) aan *H. ventrosa* (Montagu) toe te wijzen, mede ook omdat de auteurs voor *S. stagnorum* (Gmelin) een andere kenschetsende naam vonden.

Semisalsa stagnorum (Gmelin)

Recent anatomisch onderzoek (Bank & Butot, 1984) heeft aangetoond dat de soort dient ondergebracht te worden bij het genus *Semisalsa* Radoman.

Hierboven is al te kennen gegeven dat het rechtse ex. op blz. 108 dus betrekking heeft op *S. stagnorum* (Gmelin). Het kenmerk dat bij deze soort de mondrand aan de pariëtale zijde de laatste winding over een grotere afstand raakt en er meer mee samenvloeit dan het geval is bij *H. ventrosa* (Montagu), staat niet

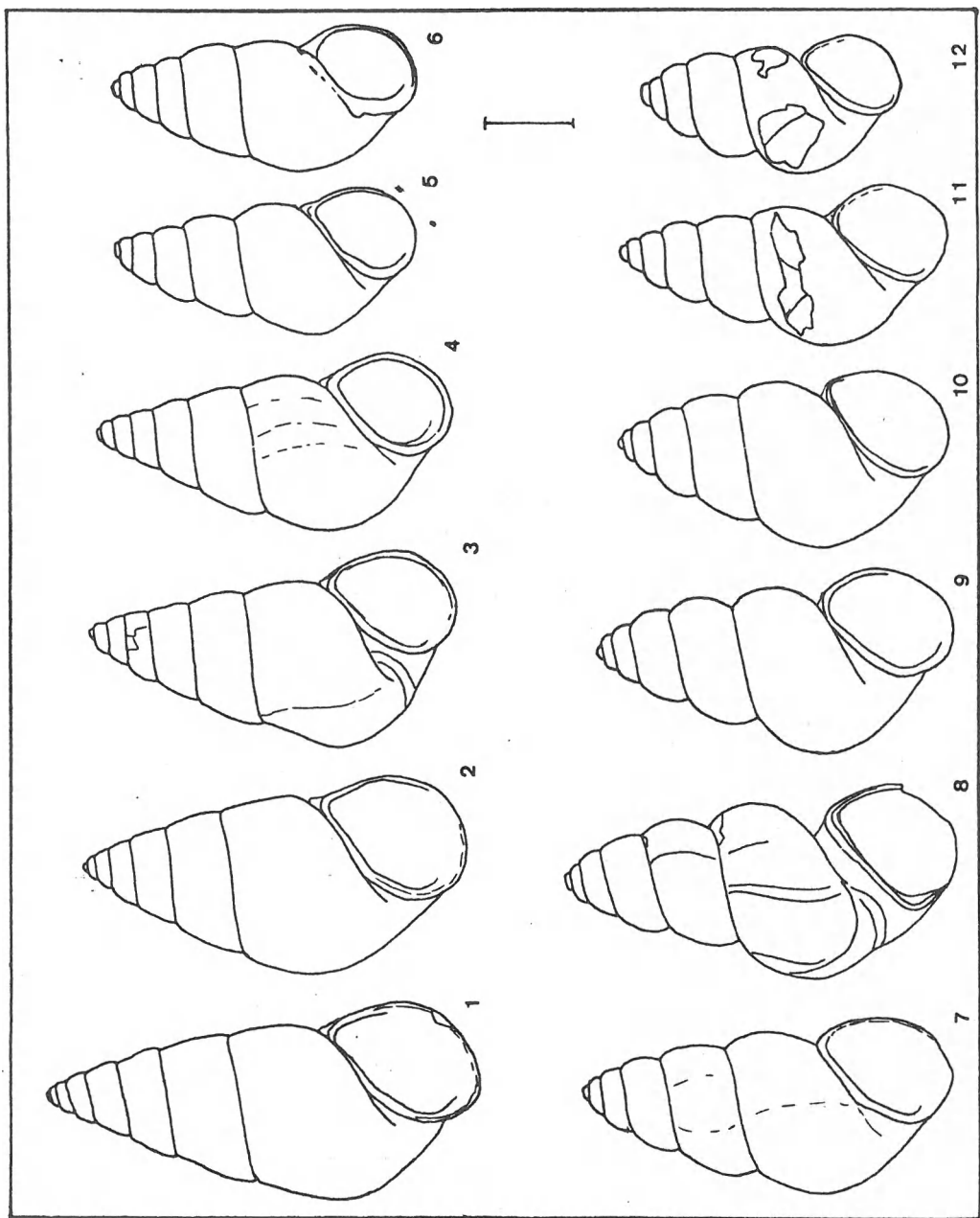

Fig. 1-12.

Legende.

Fig. 1-12, Holocene specimen, uit Meijer (1975)

1-5 : *Peringia ulvae* (Pennant). Herkomst : 1 (Zuiderzee afzetting, Haarlemmerliede), 2 en 5 (Cardiumklei afzetting, Beverwijk), 3 en 4 (basis Almere afzetting, Beverwijk).

6 : *Hydrobia neglecta* Muus. Herkomst : Zuiderzee afzetting, Haarlemmerliede.

7-12 : *Hydrobia ventrosa* (Montagu). Herkomst : 7-11 (Zuiderzee afzetting, Haarlemmerliede), 12 (basis Almere afzetting, Beverwijk).

Fig. 13-14, Holocene specimen, uit Kuijper (1979)

13 : *Hydrobia neglecta* Muus. Herkomst : onderste deel Duinkerke O afzetting, Wervershoof.

14 : *Hydrobia ventrosa* (Montagu). Herkomst : idem als 13.

Fig. 15, recent specimen, uit Fretter & Graham (1978)

15 : *Hydrobia neglecta* Muus. Herkomst : Skibsted Fjord, Limfjord, Denemarken.

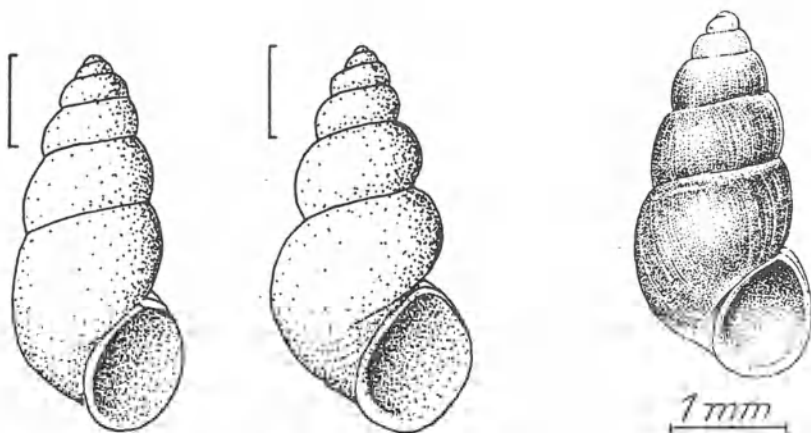

Fig. 13, 14.

Fig. 15.

vermeld. Bij de verspreiding geven D & W : "algemeen" in het kustdistrict. De term "lokaal" zou hier echter veel beter van toepassing zijn. Bank et al. (1979) noteren voor Nederland slechts een zeer plaatselijk voorkomen.

De voorgestelde Nederlandse naam Wit wadslakje vind ik voortreffelijk gekozen. Het houdt verband met de witte kleur van de schelp bij deze slakjes. De hoger al opgesomde benamingen waar *S. stagnorum* (Gmelin) nog voor in aanmerking kan komen, Moerastrijfhorentje en Drijfhorentje, alsook de door Bank (1983) opgegeven naam Baster's drijfhorentje, vind ik te verwaarlozen in vergelijking met de naam gesuggereerd door D & W.

Hydrobia neglecta Muus

De afbeelding op blz. 106 is m.i. weinig geschikt om de soort te typeren. Een goeie figuur is o.a. te vinden in Fretter & Graham (1978). Voornaam schelpkenmerken die eventueel ook in de tabel hadden kunnen verwerkt worden, zijn : slanker dan de twee vorige soorten, laatste winding minder gezwollen, stompere top.

De Nederlandse naam die de auteurs geven is uitstekend, ze noemen de soort het Deens wadslakje. Het is inderdaad een slakje dat voor het eerst -in 1963 pas- beschreven werd a.d.h.v. materiaal afkomstig uit de Ajstrup bugt van de Mariager fjord te Denemarken. Vergeten drijfhorentje zoals door Bank (1983) voorgesteld wordt lijkt mij -hoewel het een bijna letterlijke vertaling is van het latijnse neglectus (verwaarloosd, veronachtzaamd)- niet zo geslaagd.

Niettegenstaande deze soort bij mijn weten nog niet met zekerheid als recent voor Nederland of België aangetoond werd, wordt ze toch in de tabel opgenomen. Dit maakt het mogelijk om bij het determineren van Wadslakjes tevens rekening te houden met *H. neglecta* Muus, waarvan de verspreiding nog zeer onvoldoende gekend is. Fossiel, uit Holocene afzettingen is ze voornamelijk in Nederland al een paar keer bestudeerd (Kuijper, 1979; Raven &

Voetnoot : a.d.h.v. conchyliologische kenmerken alleen is het niet altijd even gemakkelijk *H. ventrosa* (Montagu), *S. stagnorum* (Gmelin) en *H. neglecta* Muus van elkaar te onderscheiden. Bij levend materiaal kunnen kenmerken van de weke delen (b.v. pigmentatie van de kop, radula, penis, vr. genitalia en maag) de determinatie bevestigen. Voor de beschrijving hiervan zie o.a. Muus (1963) en Bank & Butot (1984).

Kuijper, 1981). In België is er minstens één ex. op het opgespoten strand van Heist gevonden (Annys, 1982), zeer waarschijnlijk ook van Holocene herkomst.

Potamopyrgus jenkinsi (Smith)

Toen dit slakje op het eind van de jaren '20 zijn intrede in ons land deed (Dupuis, 1927) bleek het aanvankelijk de voorkeur te geven aan een licht brak milieu (Adam, 1942). In gewoon zoet water is ze tegenwoordig al lang niet meer zeldzaam, op sommige plaatsen komt ze er zelfs massaal voor (b.v. Damse vaart). D & W geven de soort op als "verspreid" en "lokaal" in het kust-, vlakke-, heuvel- en submontaan district. Voor wat betreft het kustgebied zie ik het echter voor mogelijk dat we nu al kunnen spreken van "algemeen" (o.a. pers. waarn. Belgische Oostkust). Verder inventarisatieonderzoek zal dit moeten uitwijzen.

Door het feit dat het tolerantiegebied van deze species zich niet beperkt tot een louter brak biotoop is de sinds lang in omloop zijnde Nederlandse benaming voor dit slakje : Jenkins' brakwaterhorentje of de door Van Goethem (1984) aangenomen verkorte versie ervan : Brakwaterhorentje -die trouwens vroeger al gebruikt werd voor *P. ulvae* (Pennant)- eigenlijk niet zo toepasselijk meer. Vanwege de verwantschap met de Wadslakjes zouden we het schelpje b.v. het Jenkins' wadslakje kunnen noemen. Het doorvoeren van een naamsverandering voor de soort spreekt mij desondanks toch maar matig aan. Mocht dit inderdaad ook niet meer wenselijk worden geacht dan ben ik voorstander, in overeenstemming met Van Goethem (1984) en D & W, om de korte benaming Brakwaterhorentje bij voorkeur te hanteren.

Assiminea grayana Fleming

D & W houden de traditie i.v.m. de Nederlandse naamgeving in stand door dit schelpje het Gray's wadslakje te blijven noemen. Omdat *A. grayana* Fleming geen familielid is van de Wadslakjes en het feit in acht genomen dat de soort in principe geen bewoner is van de slikken maar wel van de schorren is deze naam niet langer houdbaar. Prud'homme van Reine (1979) gebruikt voor het eerst de naam Gray's kustslakje en Bank (1983) stelt voor de benaming Amphibische schorrenslak in te voeren. Eerstgenoemde naam vind ik weinig geïnspireerd gevonden, Bank's naam daarente-

gen is wel heel typerend. Omdat het de enige bij ons voorkomende soort uit de familie der *Assimineidae* is kunnen we *A. grayana* Fleming m.i. best gewoonweg het Schorreslakje (of is Schorren-taalkundig juister) noemen.

Alderia modesta (Lovén)

Dit kleine naaktslakje ontbreekt in het werk van D & W. Het komt nochtans niet zeldzaam voor op de schorren van Zeeuws-Vlaanderen, Doel en Lillo (pers. waarn.), waar het onder specifieke omstandigheden op de grens van land en (brak)water leeft. Een Nederlandse naam voor dit diertje zou ik niet zo meteen kunnen bedenken.

Limapontia depressa Alder & Hancock

Ook dit, wel kleinste naaktslakje uit onze contreien werd niet in de tabel opgenomen. Het leeft eveneens op de schorren van o.a. Zeeuws-Vlaanderen en Doel (pers. waarn.). In welke mate ze daar voorkomen is niet zo eenvoudig om te achterhalen. Het probleem is dat het zo'n kleine (± 4 mm) diertjes zijn en daardoor zeer gemakkelijk over 't hoofd gezien worden. Een Nederlandse naam voor deze soort is eveneens onbestaande.

Ovatella myosotis (Draparnaud)

Om het verschil tussen deze en de onderstaande soort in de Nederlandse naam ondubbelzinnig tot uiting te laten komen vind ik het beter -in samenspraak met Bank (1983)- het woordje "ge-woon" te gebruiken. *O. myosotis* (Draparnaud) wordt aldus het Gewoon muizenootje.

Leucophytia bidentata (Montagu)

De aan dit slakje gegeven Nederlandse naam Wit muizenootje is al eerder gebruikt door Janssen & De Vogel (1965) en is dus niet -zoals verkeerdelijk uit de tabel blijkt- door D & W voorgesteld. *L. bidentata* (Montagu) is naar mijn gevoel een niet frequent voorkomende soort, ook niet in Zeeland waar ze volgens de auteurs algemeen zou zijn. De enige plaats waar ik ze (voor België) tot nog toe heb kunnen vinden is de schorre van Het Zwin, het betreft twee lege huisjes (1983, 1984). Veelvuldig veldwerk

op de Zeeuws-Vlaamse schorren heeft ook nooit deze soort opgeleverd.

Vanuit mijn eigen background als gewezen jeugdbonder hoop ik ten stelligste dat dit boekje zoveel mogelijk mensen uit de JNM of andere natuurverenigingen bereikt en dat het een aansporing mag zijn om op excursies wat meer naar weekdieren te kijken en de interesse ervoor op te wekken.

NASCHRIFT.

Het op populair niveau hanteren van de Nederlandse benaming van een schelpdier lijkt mij geen enkel probleem. Het is anderzijds ontegensprekelijk zo dat in bijdragen met een meer of minder wetenschappelijke doelstelling ten minste de latijnse namen dienen gebruikt te worden, zodat algemeen duidelijk is waarover gesproken wordt. Iemand die veel met weekdieren bezig is kent al gauw heel wat soorten bij hun wetenschappelijke naam, maar voor de leek en/of debutant malacoloog kan ik mij voorstellen dat de Nederlandse naam van b.v. een slakje in het begin veel beter blijft. Het succes van o.a. de vogel- en plantennamen illustreert wel goed het nut die ze kunnen hebben.

Welke naam nu juist moet gegeven worden aan die bepaalde mollusk als er m.n. meerdere voor in omloop zijn is niet zo maar uit te maken. Het moet m.i. niet gebeuren door toepassing van omslachtige nomenclatuurregels zoals die bestaan voor de wetenschappelijke naamgeving. Het kan veel eenvoudiger, door b.v. de best gekozen naam -onder algemene goedkeuring- ingang te doen vinden. Het lijkt mij echter ook goed, in de mate van het mogelijke, rekening te houden met de traditie die er bestaat rond het gebruik van een naam. Om dit te achterhalen is een uitgebreide literatuurstudie van de wat oudere schelpenboeken noodzakelijk.

Over wat de best gevonden naam zou kunnen zijn moet er een discussie op gang gebracht worden zoals die in Nederland al gaande is. Een voorlopige Nederlandse naamlijst van de inheemse land- en zoetwatermollusken (incl. brakwatersoorten) is bij onze noorderburen tevens al verschenen (Bank, 1983). Voor de meeste soorten werd uit het gamma van de voorhanden zijnde namen telkens één voorkeursnaam naar voor gebracht of indien deze ontbraken

werd een naam voorgesteld. In afwachting van het verschijnen van de definitieve lijst blijven al deze namen steeds voor aanpassing vatbaar. Het is wenselijk dat er in deze en voor de toekomst vooropgestelde lijst van de mariene weekdieren ook een Belgische inbreng is. De literatuur die Bank doorgenomen heeft bevat namelijk geen enkele Belgische titel. Niettegenstaande in het verleden werken over schelpen bij ons hoofdzakelijk in het Frans uitgegeven werden, staat er in bepaalde gevallen toch dikwijls een z.g. Vlaamse benaming bij de soorten opgegeven. Voor eventuele referenties in dit verband verwijs ik bij deze naar Dumoulin (1985). Ik weet niet of men uit de Belgische boekjes veel nieuwe namen zal kunnen putten, maar het lijkt mij toch noodzakelijk dit ten minste na te trekken.

Literatuur.

- Adam, W., 1942. Notes sur les Gastéropodes. XI. Sur la répartition et la biologie de Hydrobia jenkinsi Smith en Belgique.- Bull. Mus. r. Hist. nat. Belg., t.XVIII, no. 23, 18 pp., 3 tab., 3 fig., 1 pl.
- Annys, A., 1982. Onderzoek van gruis verzameld te Heist op 21.02.'82.- De Strandvlo 2(4) : 111-114.
- Backeljau, Th., 1985. Boekbespreking.- Gloria Maris 24(8) : 210-212.
- Bank, R.A., L.J.M. Butot & E. Gittenberger, 1979. On the identity of Helix stagnorum Gmelin, 1791 and Turbo ventrosus Montagu, 1803 (Prosobranchia, Hydrobiidae).- Basteria 43(1-4) : 51-59, 9 figs.
- Bank, R.A., 1983. Voorlopige Nederlandse naamlijst van onze inheemse land- en zoetwatermollusken.- Corr. bl. Ned. Malac. Ver., no. 214 : 1400-1408.
- Bank, R.A. & L.J.M. Butot, 1984. Some more data on Hydrobia ventrosa (Montagu, 1803) and "Hydrobia" stagnorum (Gmelin, 1791), with remarks on the genus Semisalsa Radoman, 1974.- Malak. Abh. Mus. Tierk. Dresden 10(2) : 5-15, 11 figs.
- Devriese, R. & Th. Warmoes, 1985. Land- en zoetwatermollusken van de Benelux.- Uitg. Jeugdb. voor Natuurst. en Milieubesch., 133 pp., talr. fig., 6 pl.

- Dumoulin, E., 1985. Literatuur over de Belgische mariene weekdieren.- De Strandvlo 5(2) : 26-31.
- Dupuis, P., 1927. Faune malacologique de la Belgique. Notes concernant la découverte, par le Dr. Giltay, de deux espèces de mollusques nouveaux pour la faune belge.- Ann. Soc. Roy. Zool. Belg., t.LVIII : 31-38.
- Fretter, V. & A. Graham, 1978. The Prosobranch Molluscs of Britain and Denmark. Part 3 - Neritacea, Viviparacea, Valvatacea, terrestrial and freshwater Littorinacea and Rissoacea.- J. moll. Stud., supplement 5 : 101-152, 130 figs.
- Janssen, A.W. & E.F. De Vogel, 1965. Zoetwatermollusken van Nederland.- Uitg. Ned. Jeugdb. voor Natuurst., 160 pp., 14 figs., 17 pl.
- Kuijper, W.J., 1979. Palaeontological investigation of a brackish-marine Late Holocene deposit at Wervershoof (Province of North-Holland, The Netherlands).- Meded. Werkgr. Tert. Kwart. Geol., 16(3) : 103-121, 3 tabs., 9 figs., 2 pl.
- Muus, B.J., 1963. Some Danish Hydrobiidae with the description of a new species, Hydrobia neglecta.- Proc. Malac. Soc. Lond., 35 : 131-138, 3 figs.
- Prud'homme van Reine, W.J., 1979. Wat vind ik aan het strand ?- Thieme & Cie., Zutphen, 135 pp., 34 pl.
- Raven, J.G.M. & W.J. Kuijper, 1981. Calais deposits (Holocene) near Benthuisen (province of Zuid-Holland, The Netherlands), with a palaeoecological reconstruction.- Meded. Werkgr. Tert. Kwart. Geol., 18(1) : 11-28, 6 tabs., 7 figs.
- Van Goethem, J.L., 1984. Lijst van de recente niet-mariene mollusken van België.- Studiedoc. K. Belg. Inst. Nat. Wet., nr. 16, 35 pp.

KRABBen (BRACHYURA) IN BIJVANGSTEN VAN BELGISCHE VISSERS.

A. ANNYS

Bij het beschrijven van de diverse Stekelhuidigen die door onze vissers aangebracht werden (Annys, 1985) viel het mij ook op dat veel krabbesoorten die we zelden of nooit te zien krijgen regelmatig als bijvangst worden boven gehaald. De diversiteit van de soorten is zo groot dat ik het nodig vond om ook over deze "afval" (voor de vissers althans) een artikeltje te schrijven.

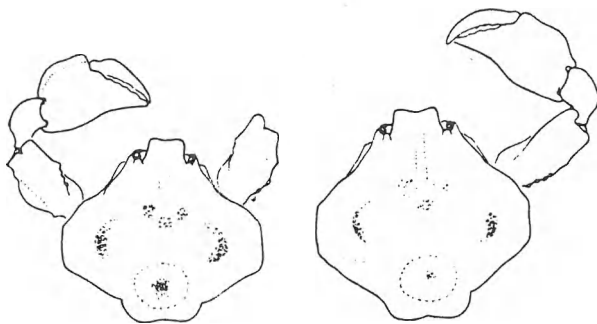
Krabben (Brachyura) hoef ik u niet voor te stellen. Ze zijn naast Mollusca en Corallia misschien wel de derde groep van dieren die vooral in de handel het meest tot de gewone mens spreken. Veel van deze dieren worden aan toeristen versjacherd tegen woekerprijzen om als souvenir ergens in een hoekje te belanden. Anderen zijn voor consumptie geschikt en zijn dan ook bij velen zeer gekend. De meeste krabben echter worden zelden of nooit opgemerkt. Het zijn daarom niet minder fraaie of interessante soorten. Het merendeel van de aangevoerde species kwam uit ongeveer dezelfde visgronden van de Stekelhuidigen (zie Annys, 1985, fig. 1 en begeleidende tekst). Ze zaten immers in dezelfde bijvangsten.

Leucosiidae :

Van deze familie werden twee soorten aangevoerd, nl. *Ebalia tumefacta* (Montagu) en *Ebalia granulosa*. Een derde soort *Ebalia tuberosa* (Pennant) is te zien in het Noordzeeaquarium te Oostende. *Ebalia*-soorten zijn kleine krabbetjes met een opvallende carapaxvorm. De twee soorten waarvan sprake werden beide gevonden in grof gruis, dat op aanvraag voor mij werd meegebracht.

Ebalia spec.

(uit R.Z. Alvarez, 1968)

Corystidae :

De Helmkrab *Corystes cassivelaunus* (Pennant) werd in grote hoeveelheden en regelmatig aangevoerd.

Portunidae :

Naast de Gewone zwemkrab *Liocarcinus holsatus* (Fabricius), die door garnaal- en kustvisserij dagelijks aangebracht kan worden en die ook bij kruiers en op het strand te vinden is, zijn volgende species aangevoerd : de Fluwelen zwemkrab *Liocarcinus puber* (L.), *Liocarcinus depurator* (L.), *Liocarcinus marmoreus* (Leach), *Macropipus tuberculatus* (Roux) (slechts 3 ex.). Het valt op dat een andere vertegenwoordiger van deze familie, de Breedpootkrab *Portumnus latipes* (Pennant) nog niet aangevoerd werd. De soort komt vóór onze kust echter wel voor (Rappé, 1981). Het zou dus voor de hand liggen dat garnaal- en kustvisserij deze dieren moeten vangen.

Atelecyclidae :

Massaal aangevoerd van alle visgronden was de soort *Atelecyclus rotundatus* (Olivier). Het krabbetje werd in allerlei kleurschakeringen aangetroffen.

Thiidae :

Door de kustvisserij werd *Thia scutellata* (Fabricius) regelmatig gevangen.

Canceridae :

De Noordzeekrab *Cancer pagurus* L., een consumptiesoort, mag in feite niet als bijvangst beschouwd worden, aangezien op deze krabben een gespecialiseerde visserij beoefend wordt (vooral in Engeland en Frankrijk komt dit veel voor). Voor de Belgische vissers echter is *C. pagurus* L. een renderende bijvangst.

Goneplacidae :

Een prachtige krabbesoort is wel *Goneplax rhomboides* (L.), die met zijn vierkante carapax en slanke poten een zeer elegante indruk geeft (om het eens in modetermen uit te drukken). Deze

soort werd in het voorjaar van 1985 massaal aangevoerd en werd nadien nog sporadisch opgemerkt in de verkregen vangsten.

Pinnotheridae :

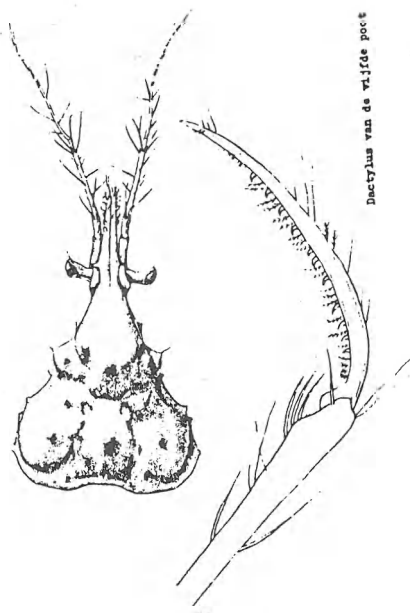
Het Erwttenkrabbetje *Pinnotheres pisum* (L.) werd verschillende malen opgemerkt. We verkregen ze door het bezinksel van de vaten, waarin de vangsten werden aangebracht, af te gieten en uit te zeven.

Geryonidae :

Eén enkele vondst van *Geryon tridens* (Krøyer) is mij bekend uit een vangst van het Skagerak uit juni 1985.

Majidae :

Hyas araneus (L.) en *Hyas coarctatus* Leach werden regelmatig aangevoerd, terwijl *Inachus dorsettensis* (Pennant) en *Inachus leptochirus* (Leach) minder frequent gevangen werden. Ook deze vier soorten werden in het voorjaar van 1985 meer opgemerkt in bijvangsten dan nadien. *Macropodia rostrata* (L.) en *Macropodia tenuirostris* (Leach) werden sporadisch aangebracht en dan nog meestal in erg bedenkelijke toestand. Het zijn immers wat de poten betreft zeer tere krabbetjes. *Pisa armata* (Latreille) werd tweemaal aangevoerd. Van deze soort, evenals van de vorige vermelde soorten zijn prachtige exemplaren te bewonderen in het Noordzeeaquarium te Oostende. *Maja squinado* (Herbst)

Macropodia rostrata (L.)

Links : carapax.

Rechts : dactylus van de vijfde poot.

(uit R.Z. Alvarez, 1968)

tenslotte, is ook een soort die voor consumptie wordt gevangen. Ook hier geldt de opmerking als bij *Cancer pagurus* L..

Literatuur.

Anny's, A., 1985. Echinodermata in bijvangst van Belgische vissers.- De Strandvlo 5(3) : 55-59.

Rappé, G., 1981. Hoe groot wordt de Breedpootkrab ?- De Strandvlo 1(2) : 41-46.

Guido Gezellestraat, 8
8400 Oostende

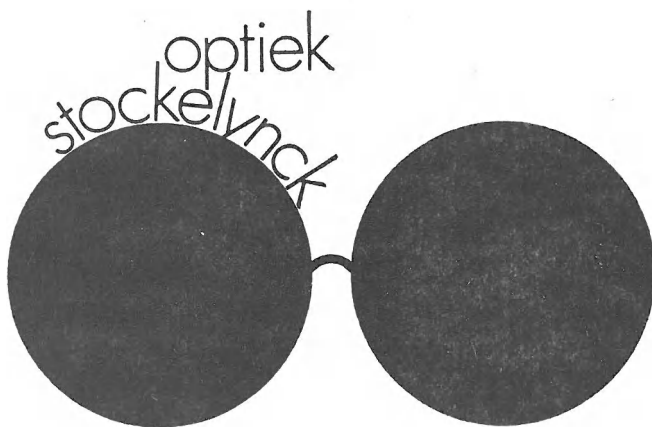
SCHELPGRUIS

36560

In de maand april van dit jaar waren opnieuw verbeteringswerken aan de gang op het Albertstrand te Knokke. Een reeks kleine zandopspuitingen werden uitgevoerd om het strand voor het komende toeristisch seizoen aantrekkelijker te maken. Zoals gewoonlijk bij opspuitingen het geval is, worden samen met het sediment ook massa's mollusken op het strand geworpen. Niet al te veel bedolven, lichte en goed drijvende exemplaren (horentjes of doubletten) worden, van zodra de opspuitingen beëindigd zijn, door de getijdenwerking uitgespoeld en in gruisbankjes afgezet. Toen ik op 29-IV-86 met name deze bankjes inspecteerde merkte ik meteen op dat het gruis uitermate rijk was. Een kwartiertje oppervlakkig zoeken leverde o.a. volgende soorten op : 2 doubletten Striarca lactea, 3 kleppen Abra prismatica, 1 klepje Tellimya ferruginosa, talrijke doubletten Spisula elliptica, 3 ex. Epitonium clathratulum clathratulum, talrijke ex. Hinia incrassata, 1 Alvania lactea, 1 Trivia spec., massaal Perinqua en/of Hydrobia spec., Ik kon het dan ook niet nalaten om enkele dagen later naar dezelfde plek terug te keren om er een uitgebreid monster van het gruis te verzamelen.

Het uitzoeken van dat gruis zal uiteraard veel tijd in beslag nemen. Omdat ondergetekende daar niet al zijn beschikbare vrije tijd kan insteken wil ik bij deze een oproep doen aan de mensen die eventueel geïnteresseerd zijn om een portie schelpgruis uit te zoeken. Willen personen die interesse hebben mij dit laten weten (mondeling of per brief), dan bezorg ik hen zo snel mogelijk een staaltje plus de nodige uitleg over de eventueel te verwachten soorten. Mooie resultaten zijn gegarandeerd. Het spreekt vanzelf dat zij die gruis hebben uitgezocht ook de soorten zelf kunnen behouden. Wel ben ik geïnteresseerd in de lijst van species die je er uitgehaald hebt. Doen !

Emmanuel Dumoulin
De Wulk, 8
8390 Knokke-Heist

Van Isseghelelaan 117
8400 Oostende
Tel. 059 - 80 04 79

BINOKULAIRE STEREOSKOPISCHE MICROSCOOP

Eschenbach 3310

- vergrotingen : 15 X en 30 X
- uitvoering in wit-grijs gelakt metaal
- binoculair met teflon vasthechtingsschroef
- regelbare pupilafstand
- recht beeld door ingebouwd prismasysteem
- twee paar verwisselbare oculairs 5 X en 10 X (groothoek)
- niet-uitneembare objectieven : 3 X
- werkafstand : 60 mm
- gezichtsveld : 6.5 mm diameter
- verlichting gemonteerd op een buis

Prijs : 9.990 Bfr.

Leden van de SWG : - 10%

JEUGDHERBERG "DE PLOATE"

Langestraat, 82

B-8400 Oostende

Tel. : 059/70.54.84

JEUGDHERBERG "DE BRANDING"

Raversijdestraat, 20

B-8400 Oostende

Tel. : 059/50.12.77

CENTRUM MIDDENKUST V.Z.W.

Raversijdestraat, 18

B-8400 Oostende

Tel. : 059/50.12.77

Oostendse Jeugdherbergen en Centrum Middenkust :

*Voor mens en vogel, letterlijk en figuurlijk,
méér dan een dak boven je hoofd.*

*Jeugdherbergen : een internationaal trefpunt
waar je als lid van de jeugdherbergfamilie wel-
kom bent.*

*Centrum Middenkust v.z.w. : natuureducatief
centrum voor jong en minder oud.*

Geef je ons team de kans, samen met je vereni-
ging, een idee uit de werken in de Jeugdherberg
en/of het Centrum ?

(vergaderingen, tentoonstellingen, natuurpro-
jecten, seminaries, bezinningsdagen, rondlei-
dingen voor scholen en groepen, algemene ver-
gaderingen, enz. ...).

Voor de prijs moet je het echt niet
laten (bovendien help je zo mee aan
de verdere uitbouw van ons Centrum).

Doen natuurlijk.

Wat anders !

Boekhandel

Librairie

UNIVERS SOUS-MARIN

(JEAN CREMER)

KONINKLIJKE BAAN 90

B 8460 KOKSIJDE

☎ 058/51.28.21

Boekhandel, gespecialiseerd in een brede waaier van onderwerpen die betrekking hebben op de waterwereld.

Zeer ruime keuze over de onderwerpen aquariologie en malacologie.

De winkel is alle dagen open behalve op dinsdag.

Literatuurlijst op aanvraag te bekomen.

Verkoop per briefwisseling is mogelijk.

Doorlopende tentoonstelling van schelpen en koralen.